

Särskilt utsatta områden i Göteborg

Analys av rapporterna "Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser" samt "Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg".

Nakisa Khorramshahi
Stefan Hellberg

Göteborgs
Stad

Polisen

Göteborg

Januari 2017

Vid frågor om innehållet, kontakta författarna:

Nakisa Khorramshahi

Utvecklingsledare

Social resursförvaltning

Göteborgs Stad

031-367 91 79

nakisa.khorramshahi@socialresurs.goteborg.se

Stefan Hellberg

Brottsanalytiker

Verksamhetsstyrning och analys

Polismyndigheten

010-565 85 96

stefan.hellberg@polisen.se

Diarienummer Polismyndigheten: A 439 503/2016

Diarienummer Göteborgs Stad: 0832/16

Sammanfattning

Den här analysrapporten syftar till att genomföra en sammanvägd beskrivning och en fördjupad analys av Göteborgs Stads rapport *“Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg”* och Polismyndighetens rapport *“Utsatta områden - Sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser”*. Detta genomförs med hjälp av fyra frågeställningar som berör de mönster rapporterna uppvisar och möjliga förklaringsfaktorer till dessa, samt vad som i staden görs idag och vilka riktningar det framtida arbetet kan ta för att öka den sociala sammanhållningen.

Det huvudsakliga mönster som rapporterna gemensamt uppvisar är att de siffror rörande socioekonomiska förutsättningar som redovisas i Göteborgs Stads rapport går hand i hand med de redogjorda mönster som visas i Polismyndighetens rapport. I de mellanområden i Göteborg där livsvillkoren är som lägst, är också viss kriminalitet högre och utsattheten stor. Analysen genomförs utifrån begreppet social sammanhållning. Det finns en bred enighet inom forskningen om att social sammanhållning är viktigt för att ett samhälle ska fungera och i rapporten analyseras flera möjliga förklaringar till varför den sociala sammanhållningen ser ut som den gör i Göteborg, med fokus på situationen i de särskilt utsatta mellanområdena.

För det första diskuterar forskning att hela samhället tjänar på minskade skillnader i livsvillkor och på en god välfärd för alla samhällets invånare. Rådande ojämlikheter i staden skadar den sociala sammanhållningen som håller ihop staden och dess invånare. Därtill blir tilliten lidande, eftersom tillit frodas i samhällen som har hög grad av ekonomisk och social jämlikhet. Vidare visar rapporten på en situation där invånarna i de särskilt utsatta mellanområdena har sämre möjligheter att bygga upp ett socialt kapital. Deltagandet i föreningsliv är lägre än i andra delar av staden medan den upplevda sociala isoleringen och den upplevda otryggheten i det offentliga rummet är högre.

Rapporten diskuterar också hur den sociala sammanhållningen påverkas av de offentliga institutionernas förmåga att skapa välfärd för alla invånare i de särskilt utsatta mellanområdena. Bland annat kan en ökad administration inom välfärdens verksamheter och en ökad personalomsättning försvåra för verksamheten, något som i förlängningen kan påverka förtroendet för institutionerna negativt. Invånarnas tillit till de offentliga institutionerna påverkas också av tjänstepersonernas bemötande. När invånarna möts på ett professionellt sätt och med respekt ökar tilliten till institutionerna och deras arbete. Därtill måste de offentliga institutionerna

visa att de litar på invånarna, men användningen av kontroll inom flera av de verksamheter som bedrivs i de särskilt utsatta mellanområdena motverkar detta.

Även ur ett kriminologiskt perspektiv diskuteras det i rapporten att grunden till social sammanhållning bygger på tillit. Lägre nivåer av tillit leder till lägre nivåer av informell social kontroll, medan högre nivåer av tillit leder till högre nivåer av informell social kontroll. Om det saknas ett tillitsfullt bemötande från de offentliga institutionerna, och tilliten till andra invånare är låg, är risken stor att man söker hjälp från andra sociala strukturer. Detta blir extra tydligt i sociala sammanhang likt de som råder i de särskilt utsatta mellanområdena, där känslor av underordning, utanförskap och känslan av att inte vara välkommen är centrala. Dessa känslor kan i förlängningen leda till att individen utvecklar en lägre grad av tilltro och känsla till sin egen förmåga och kapacitet.

Avslutningsvis diskuterar rapporten kring möjliga vägar framåt i arbetet med att minska utsattheten i rapportens aktuella områden.

Innehåll

Inledning	1
Syfte	2
Frågeställningar.....	2
Avgränsningar	2
Material.....	4
Begreppsdefinitioner.....	7
Disposition och läsanvisningar	9
Beskrivning av områdena – sammanvägning och gemensamma mönster... 10	
Norra Angered	11
Södra Angered	14
Bergsjön	19
Västra Biskopsgården	23
Sammanvägning och gemensamma mönster	29
Möjliga förklaringsfaktorer	32
Möjlig förklaring I: Social sammanhållning och social ojämlikhet.....	34
Möjlig förklaring II: Social sammanhållning och socialt kapital.....	35
Möjlig förklaring III: Institutionernas funktion och tjänstepersonernas bemötande.....	37
Möjlig förklaring IV: Identiteten och tillhörighet hos invånarna	40
Möjlig förklaring V: Social desorganisation	43
Vad görs idag?	47
Jämlikt Göteborg	47
Trygg i Göteborg.....	48
Rekommendationer och möjliga vägar framåt	52
Stärka den sociala tilliten i de särskilt utsatta mellanområdena.....	53
Stärka de offentliga institutionernas förmåga och utveckla bemötandet av invånarna	54
Fördjupad analys av identitet och tillhörighet i de särskilt utsatta mellanområdena.....	56
Utveckla arbetet med Fas-teorin.....	57
Referenser	59

1. Inledning

För de flesta är Göteborg en bra stad att växa upp och leva i. År 2014 gav Göteborgs Stad ut rapporten *Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg* som dock visar att det finns påtagliga skillnader i livsvillkor och hälsa mellan grupper av göteborgare. Generellt har de grupper med längre utbildning och högre inkomster bättre förutsättningar, livsvillkor och hälsa än de som har kort utbildning och lägre inkomster. Det betyder att livet påverkas av vilken utbildning, inkomst och typ av yrke en person har. Livsvillkoren och hälsa för göteborgare med kort utbildning påminner förmodligen om varandra oavsett var i staden man bor. Det innebär att grannar kan ha helt olika förutsättningar beroende på till exempel utbildningsnivå. Kort kan det sägas att ju lägre socioekonomisk status du har, desto högre är risken för sämre livsvillkor och hälsa. Rapporten visar samtidigt att Göteborg också är en socioekonomisk segregerad stad. När staden studeras utifrån geografisk indelning framträder skillnaderna än mer tydligt. I vissa delar av staden har en majoritet lång utbildning och hög inkomst, i andra delar har majoriteten kort utbildning och låg inkomst. De mellanområden som utmärker sig med sämre livsvillkor och hälsa är Norra Angered, Södra Angered, Bergsjön och Västra Biskopsgården.

Året efter, 2015, publicerade Polismyndigheten rapporten *Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och önskade händelser*. Rapporten visar att det finns sex områden i Göteborg som utifrån Polisens klassificering betecknas som ”särskilt utsatta”. Enligt rapporten finns det totalt 15 stycken särskilt utsatta områden i hela Sverige. Polisen lyfter fram att det finns en viss del högre och mer specifik kriminalitet i de särskilt utsatta områdena som skiljer sig från andra delar av staden. Rapporten lyfter också upp att både poliser, staden och andra samhällsliga institutioner har svårt att utföra sina uppdrag i de särskilt utsatta områdena. De sex särskilt utsatta områdena i Göteborg är Bergsjön, Biskopsgården, Gårdsten, Hammarkullen, Hjällbo och Lövgärdet. De sex områdena sammanfaller geografiskt med de mellanområden som utmärkte sig med sämre livsvillkor och hälsa i Göteborg stads rapport.

De båda rapporterna¹ pekar alltså, oberoende av varandra, på särskild utsatthet i samma geografiska områden. Därför har Göteborgs Stad och polisområde Storgöteborg beslutat att genomföra en gemensam fördjupad analys över de geografiska områdena med stöd av aktuell och relevant forskning.

Syfte

Uppdraget syftar till att genomföra en sammanvägd beskrivning och en fördjupad analys av de båda rapporternas framställning av de geografiska områdena som uppvisar särskild utsatthet. Den fördjupade analysen ska också utgöra ett underlag för den årliga hearingen mellan Göteborgs Stad och polisområde Storgöteborg samt vara en grund för Göteborgs Stads och polisens fortsatta arbete i de utsatta områdena (enskilt och/eller i samverkan med varandra). Analysrapporten ska inte ge analyser eller förklaringar på individnivå, utan fokus ska vara riktat mot en strukturell nivå och en samhällsnivå.

Frågeställningar

- Vilka mönster framträder av de utsatta områdena utifrån den sammanvägda beskrivningen av rapporterna ”Utsatta områden” och ”Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg”?
- Vilka möjliga förklaringsfaktorer kan finnas till varför dessa områden är utsatta?
- Vad görs idag inom Trygg i-arbetet och jämlikt Göteborg?
- Vilka möjliga riktningar kan det framtida arbetet ta för att minska utsattheten i de aktuella områdena?

Avgränsningar

I den här analysrapporten kommer följande avgränsningar att göras:

- Den sammanvägda beskrivningen och analysen kommer att göras utifrån begreppet *social sammanhållning* (mer om begreppets innebörd finns att läsa i avsnitt 4). Genom att utgå från ett brett begrepp kan komplexiteten i beskrivningarna i de två rapporterna fångas och analysen kan utgå från en gemensam utgångspunkt, men samtidigt kommer

¹ Fortsättningsvis kommer rapporterna inte att benämnas med fullständig titel utan endast som *rapporterna*. När någon av rapporterna nämns enskilt benämns de som polisrapporten eller stadens rapport.

sådant som inte ryms i begreppet att utelämnas i denna analysrapport. Social sammanhållning är det teoretiska raster igenom vilket de båda rapporterna kommer att analyseras. Att detta begrepp har valts som utgångspunkt för analysen styr också vilka variabler från de två rapporterna som kommer att redovisas i avsnitt 3 där den sammanvägda beskrivningen görs. Vissa variabler är viktigare att lyfta utifrån begreppet *social sammanhållning*, medan andra inte har samma betydelse i detta sammanhang. Därför lyfts variabler så som utbildningsnivå, medelinkomst, mellanmännisklig tillit och upplevd social isolering in i beskrivningen, medan variabler som till exempel rör hälsa och välmående, lämnas utanför.

- Uppdraget för denna analysrapport är att fördjupa analysen som gjorts i stadens rapport och polisens rapport, med huvudsakligt fokus riktat mot de särskilt utsatta mellanområdena. Polisens rapport identifierar sex särskilt utsatta områden som är lokaliserade inom fyra mellanområden i Göteborg (Norra Angered, Södra Angered, Bergsjön och Västra Biskopsgården). Därmed kommer denna analysrapport att fokusera på dessa mellanområden.
- De variabler och indikatorer som studeras i rapporten är de som finns på mellanområdesnivå.
- Ett naturligt inslag i en rapport av detta slag skulle vara brottsstatistik, vilken skulle kunna komplettera beskrivningen av mellanområdena. Brottsstatistiken har dock sina brister, vilket gör att den endast visar en ungefärligt rättvis bild kring riktigt grova våldsbrott och brott kopplade till försäkringssystemet. Att sedan tolka denna statistik kan bli något problematiskt då den enbart innefattar brott som har kommit till polisens kännedom, och därför inte ger en rättvis bild över den faktiska brottsligheten. De brott som inte kommer till polisens kännedom, det vill säga mörkertalet, varierar kraftigt beroende på brottstyp. Dessutom påverkas anmälningsbenägenheten av brottets allvarlighet och den tillit medborgarna har till samhällets institutioner.² Av ovan nämnda skäl har brottsstatistiken exkluderats.

² Sarnecki (2014)

Material

Underlaget för analysrapportens sammanvägda beskrivning utgår från stadens rapport och polisens rapport. Nedan presenteras de två rapporterna kort.

Rapporten Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg

Rapporten *Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg* är en del i stadens arbete för social hållbarhet. Utgångspunkten är de prioriterade mål som funnits i kommunfullmäktiges budget sedan 2013. De handlade om att minska skillnader i hälsa, utjämna livschanser och förebygga sociala problem. Från och med i år (2016) samlas detta under ett och samma budgetmål: Göteborg ska vara en jämlik stad.

Det huvudsakliga syftet med stadens rapport är att ge en samlad bild av skillnaderna i livsvillkor och hälsa mellan grupper av göteborgare och mellan olika geografiska områden i staden. Rapporten tas fram som ett stöd för stadens arbete att minska den socioekonomiska segregationen och därmed nå budgetmålen.

Social hållbarhet kan ses ha två ben. Det ena handlar om social rättvisa, välfärden och dess fördelning. Det andra handlar om social sammanhållning och samhällets förmåga att lösa problem. Den centrala frågan handlar därmed om rättvis tillgång på och fördelning av välfärd och resurser samt likvärdiga förutsättningar för ett gott liv. Utifrån detta är den sociala hållbarheten tydligt sammankopplad med hälsa och som är ett mål och ett medel för arbetet med social hållbarhet. De indikatorer som valts ut till rapporten är dels vedertagna och ska dels spegla bredden i social hållbarhet.

Ett viktigt avstamp för den sociala hållbarheten togs i och med Världshälsoorganisationens rapport "Closing the gap" från 2008. Där beskrivs de bakomliggande orsakerna till ohälsa och dess ojämlika fördelning i en befolkning, och därför är mått som rör bland annat inkomstskillnader, skillnader i utbildning och förvärvsfrekvens av stor betydelse. Samma upplägg och mått gäller för stadens rapport.

Frågor om ojämlikhet och hälsa är också relevanta eftersom frågorna dels är intimt kopplade till frågor om mänskliga rättigheter, dels är en del av svensk lagstiftning, men också för att forskning visar att jämlika samhällen fungerar bättre än ojämlika.

I stadens rapport samlas statistik som belyser skillnader i livsvillkor och hälsa. Den beskriver också hur stora dessa skillnader är mellan olika grupper av göteborgare och mellan olika delar av staden. I fyra rapportdelar redovisas detta – med kunskapsunderlag, kartläggning av skillnader i Göteborg, möjliga vägar framåt och ett avslutande kapitel med slutsatser och angelägna fördjupningsfrågor.

Den huvudsakliga slutsatsen i stadens rapport är, kortfattat, att det finns tydliga skillnader mellan grupper av Göteborgare. Generellt har de med höga inkomster och lång utbildning bättre livsvillkor och hälsa jämfört med de som har kortare utbildning och låga inkomster.

Stadens rapport lyfter också fram att Göteborg är en socioekonomiskt segregerad stad. Det innebär att utbildningsnivåer och inkomstskillnader skiljer sig mellan olika områden i Göteborg. Skillnaderna är också stora mellan stadens olika delar avseende hälsa. Till exempel finns det stora skillnader i medellivslängd. För män skiljer det sig som mest 9,1 år mellan stadens mellanområden. Motsvarande siffra för kvinnor är 7,5 år.

Skillnaderna syns också i barnens uppväxtvillkor. Det finns grupper av barn som har betydligt sämre uppväxtvillkor och sämre hälsa än barn i andra delar av staden. Att ge barn en god start i livet leder också till en bättre hälsa genom hela livet. På så sätt kan en god uppväxt ses som en investering för framtiden ur såväl ett individperspektiv som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Tidiga insatser i ett barns liv är ur detta perspektiv en nyckelfaktor.

I rapporten dras följande slutsatser:

- Minskade skillnader gör att samhällets gemensamma resurser kan användas till annat än att åtgärda de negativa effekterna av stora skillnader. Arbetet med minskade skillnader är ett långsiktigt åtagande för hela staden.
- Åtgärder ska i första hand vara breda och universella och riktas till alla, men hälsan bör förbättras snabbare för de grupper eller områden som är särskilt utsatta.
- Det mest effektiva är att prioritera tidiga insatser tidigt i barns liv.
- Tydliga hälsoskillnader finns mellan dem med kort respektive lång utbildning.
- Ojämlika förutsättningar i hälsa och livsvillkor finns i alla delar av staden.

Rapporten Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser

Polismyndigheten har under de senaste årtiondena beskrivit olika typer av samhällsliga fenomen som på olika sätt påverkar allmänheten, polisen och hur polisen kan agera, men också hur det påverkar andra samhällsaktörer, såsom kommunerna. En av de senare produktionerna och beskrivningarna av rådande situation är Polismyndighetens rapport *Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser*.³

Polisrapporten har hämtat in och bygger sina redogörelser och slutsatser på information från de sju polisregionernas underrättelsetjänster⁴, samt statistisk data från Säkerhetspolisen, SCB⁵ och Kriminalvården.⁶

Polisrapporten beskriver de kommuner i Sverige som har geografiska områden med stora utmaningar utifrån ett antal kriterier. Dessa kriterier beskriver olika former av utsatthet utifrån ett övergripande samhällsperspektiv. Därefter har områdena klassificerats utifrån graden av utsatthet och delats in i klasserna *utsatta områden*, *riskområden* och *särskilt utsatta områden*.⁷ I hela landet finns det i nuläget totalt 53 stycken geografiska områden inom de tre nämnda klasserna. Det finns 32 områden som klassificerats som ”utsatta områden”. Sex områden bedöms som ”riskområden” med så allvarlig problematik att de angränsar till att utvecklas till ett särskilt utsatt område. Slutligen finns det 15 (som efter tryck av rapporten reviderades till 13) stycken ”särskilt utsatta områden” i Sverige.

Polisrapporten drar också slutsatsen att samhällets insatser inte varit tillräckliga och omfattningen inte på en tillräcklig nivå. Rekommendation görs också att samhällets olika

³ Polismyndigheten (2015)

⁴ Informationen från underrättelsetjänsten har kodats utifrån vilken typ av kriminalitet, i vilken omfattning kriminaliteten sker och på vilka platser kriminaliteten sker (i enskildas bostäder, i närområdet eller på ”mötesplatser” på den offentliga arenan). Även företeelser som inte direkt är kriminella har vägts in i kodningen. Dessa företeelser kan vara mopedkörning nedskräpning och ungdomsgrupper som samlas i olika konstellationer på den offentliga arenan (mopedkörning upplevs av den mänskliga hjärnan/örat som väldigt störande/irriterande. Forskningen (Vos, Joos 2006) har påvisat att mopeder stör i större utsträckning än tågtrafik, flygtrafik och bilismen).

⁵ SCB: Statistiska centralbyrån

⁶ För ytterligare information om nämnd statistisk data, se vidare i polisrapporten (Polismyndigheten 2015).

⁷ För vidare information om klassificeringen av de geografiska områdena, se vidare i polisrapporten (Polismyndigheten 2015).

instanser behöver tänka om och tänka nytt för att få till stånd en förändring i de utsatta områdena.⁸

Polisrapporten omnämner tre utsatta områden och sex särskilt utsatta områden inom Göteborgs Stad. De sex särskilt utsatta områdena är Bergsjön, Biskopsgården, Gårdsten, Hammarkullen, Hjällbo och Lövgärdet.

Den statistik och de slutsatser som rapporterna presenterar utgör ett grundläggande underlag för den beskrivning av mellanområdena som följer i nästa avsnitt.

Begreppsdefinitioner

Avvikande beteende: Används som alternativ till begreppet brott. Avvikande beteende kan förklaras i bredare termer än begreppet brott då det innefattar beteenden som anses avvika från de rådande samhällsnormerna, men som inte är kriminaliserade.⁹

Brott: I juridisk mening är brott en handling som är föreskriven i lag, som kan generera straff för den som begår handlingen.¹⁰ Brott kan även innefatta handlingar som inte är föreskrivna i lagen, som brott mot normer.¹¹

Bötning: En benämning på utpressning eller rån som ofta används när brottet begås av och mot ungdomar. Tillvägagångssättet liknar den organiserade brottslighetens utpressnings- och indrivningsverksamhet. Gärningspersonen bestämmer att en annan person ska betala ersättning för en påstådd kränkning och driver därefter med våld eller hot om våld in ersättningen.¹²

Förvärvsfrekvens: I begreppet ingår alla som bedömdes ha utfört i genomsnitt en timmes arbete per vecka under november månad för respektive år. Även de som varit tillfälligt frånvarande under mätperioden, till exempel på grund av sjukdom, ingår. Förvärvsfrekvensen motsvarar

⁸ Polismyndigheten (2015)

⁹ Sarnecki (2014)

¹⁰ Sarnecki (2014)

¹¹ Sarnecki (1988)

¹² Polismyndigheten (2015)

därmed andelen förvärvsarbetande i befolkningen i en viss grupp, i en viss ålder eller för ett visst kön.¹³

Kriminalitet: Handlingar definierade som brottsliga.¹⁴

Kriminell energi: Förekomst och koncentration av kriminella element inom ett avgränsat geografiskt område.¹⁵

Kontantmarginal: Möjlighet att inom en vecka skaffa fram 14 000-15 000 kronor till en oförutsedd utgift. Summan har varierat över tid i olika undersökningar.¹⁶

Långtidsarbetslöshet: Enligt Arbetsförmedlingen är en person långtidsarbetslös efter en sammanhängande 6-månadersperiod av öppen arbetslöshet eller mer om man är 25 år eller äldre. Långtidsarbetslösa är en delgrupp av arbetslösa.¹⁷

Nätverk: Ett antal individer länkade till varandra som utgör en struktur av relationer mellan något.¹⁸ **Kriminella nätverk:** Som ovan beskrivning av nätverk samt att syftet är att begå kriminella handlingar.¹⁹

Medelinkomst: I medelinkomst ingår sammanräknad förvärvsinkomst som består av löneinkomst, inkomst av näringsverksamhet och skattepliktiga transfereringar. Det sistnämnda är sjukpenning, sjuk-/aktivitetsersättning, föräldrapenning, pension och A-kassa – det vill säga sådana transfereringar som beror på en arbetsinkomst. Sammanräknad förvärvsinkomst redovisas brutto och i allmänhet för hela befolkningen, det vill säga även de personer som har noll kronor i inkomst (nollinkomsttagare) ingår. Däremot ingår inte obeskattade transfereringar, exempelvis barnbidrag och försörjningsstöd.²⁰

¹³ Göteborgs Stad (2014)

¹⁴ Marklund (2003)

¹⁵ Polismyndigheten (2015)

¹⁶ Göteborgs Stad (2014)

¹⁷ Göteborgs Stad (2014)

¹⁸ Brottsförebyggande Rådet (2005)

¹⁹ Rostami (2013)

²⁰ Göteborgs Stad (2014)

Disposition och läsanvisningar

Efter detta inledande kapitel följer en beskrivande del. Denna del är uppdelad efter mellanområden och syftar till att med hjälp av statistik och indikatorer ge en fördjupad bild av situationen i varje område. Efter beskrivningen av mellanområdena följer en sammanfattande del där de mest relevanta faktorerna och gemensamma mönstren har vägts samman. Som läsare kan du antingen välja att läsa enstaka eller samtliga beskrivningar över mellanområdena eller den sammanvägda (sammanfattande) delen som återfinns under rubriken *sammanvägning och gemensamma mönster*.

Efter den beskrivande delen följer en analytisk del som redogör för möjliga förklaringsfaktorer. Dessa förklaringsfaktorer tar sin utgångspunkt i begreppet *social sammanhållning*. En beskrivning av begreppet inleder kapitlet. Därefter presenteras en bild av de satsningar och projekt som pågår i staden idag. Avslutningsvis följer en diskussion kring möjliga vägar framåt.

2. Beskrivning av områdena – sammanvägning och gemensamma mönster

I både stadens rapport och polisrapporten syns det tydligt att vissa områden i Göteborg har sämre livsvillkor och till viss del högre och mer specifik kriminalitet än andra delar av staden. I stadens rapport delas staden in i 30 mellanområden för att beskriva och redovisa de geografiska skillnaderna i hälsa och livsvillkor. Det är framför allt fyra mellanområden i Göteborg som utmärker sig, där en majoritet av invånarna har sämre hälsa och livsvillkor än övriga delar av staden. Dessa fyra är Norra Angered, Södra Angered, Bergsjön och Västra Biskopsgården. I polisens rapport är det sex stycken områden som uppvisar högre kriminalitet än i övriga staden: Bergsjön, Biskopsgården, Gårdsten, Hammarkullen, Hjällbo och Lövgärdet. De sex områdena ryms geografiskt inom de fyra mellanområdena som lyftes fram i stadens rapport.

I detta avsnitt finns en sammanfattad beskrivning av ovan nämnda mellanområden och särskilt utsatta områden (beskrivningen baseras på underlagen som finns i stadens rapport och polisrapporten). Mellanområdena kommer att beskrivas utifrån socioekonomiska variabler (utbildningsnivå, arbetsliv och ekonomiska förutsättningar) socialt deltagande (tillit, deltagande) och trygghet.

I detta avsnitt kommer vi också beskriva kriminalitetens omfattning och karaktär i de särskilt utsatta områdena. För att ytterligare kunna beskriva de särskilt utsatta mellanområdena kommer vi i detta avsnitt även presentera socialtjänstdata²¹ för Östra Göteborg, Västra Hisingen och Angered. Då dessa data inte finns på mellanområdesnivå kommer beskrivningen att göras på stadsdelsnivå. Med hjälp av socialtjänstdata kan vi få en bild, beskrivning, förståelse och känsla för hur många anmälningar och ansökningar som kommer in till socialtjänsten inom varje stadsdel samt vilken karaktär dessa har. Därmed får vi en indikation på vad det är som oroar och bekymrar de som bor och arbetar i stadsdelarna.

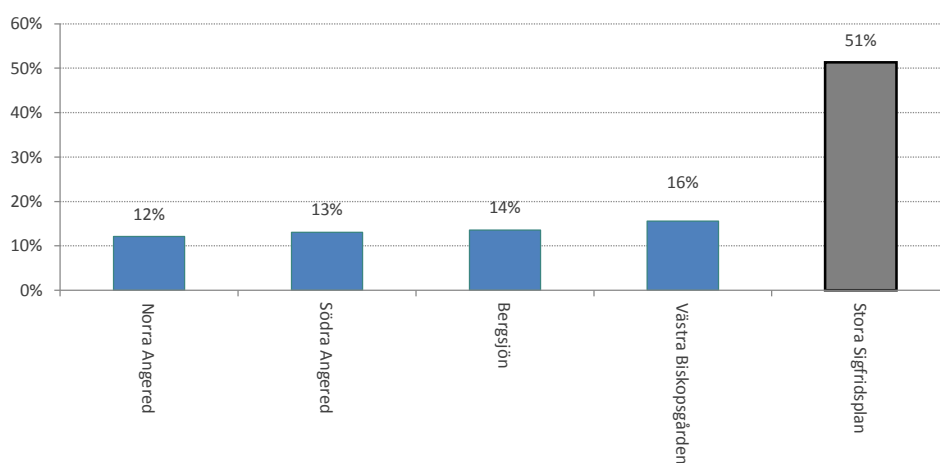
²¹ Denna statistik är hämtad från det administrativa systemet TRESERVA och omfattar inkomna anmälningar till socialtjänsten inom Göteborgs Stad. Detta är dock inte en heltäckande bild av mängden av alla inkomna anmälningar, typer av ärenden samt utfallet av alla ärenden.

Norra Angered

Mellanområdet Norra Angered ligger i stadsdelen Angered och utgörs av områdena Lövgärdet och Gårdstensberget. År 2015 hade Norra Angered cirka 16 300 invånare.

Utbildningsnivå

Utbildningsnivån i Norra Angered är mycket låg. Det är endast 12 procent av invånarna som har en *eftergymnasial utbildning* (minst tre år eller längre). Det är den lägsta utbildningsnivån i hela staden. Jämfört med det mellanområde som har högst utbildningsnivå i Göteborg är andelen vuxna med en eftergymnasial utbildning drygt fyra gånger lägre. Även sett till andelen *behöriga elever till yrkesförberedande gymnasieprogram* utmärker sig Norra Angered. Var tredje elev (30 procent) saknar behörighet till gymnasiet. Denna siffra kan jämföras med genomsnittet i staden som ligger strax under 20 procent. Precis som för övriga mellanområden som har en lägre andel behöriga elever till yrkesförberedande gymnasieprogram uppnår fler flickor än pojkar behörighet. I områden med hög andel behöriga elever är också fler flickor än pojkar behöriga, men skillnaderna är mindre.

Figur 1. Andel invånare (%) med en eftergymnasial utbildning om tre år eller längre (25-64 år), per mellanområde.

Arbete och ekonomiska förutsättningar

De ekonomiska förutsättningarna hos befolkningen i Norra Angered är begränsade.

Förvärvsfrekvensen i mellanområdet ligger på 52 procent. Varannan person mellan 25 och 64 år saknar med andra ord ett arbete. Endast invånarna i Bergsjön och Södra Angered har en lägre sysselsättningsgrad.

Även *andelen öppet långtidsarbetslösa* är hög i Norra Angered. Fem procent av befolkningen mellan 25 och 64 år har varit utan förvärvsarbete under en sammanhängande sexmånadersperiod. Jämfört med övriga mellanområden i staden är det endast Bergsjön som har en högre andel långtidsarbetslösa. En följd av den låga förvärvsfrekvensen i Norra Angered är att andelen hushåll som erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd är hög. *Andelen barn som ingår i ett hushåll som erhåller sådant bistånd* uppgår till 14 procent. Detta är en lägre siffra än i Bergsjön som har den högsta andelen (22,5 procent), men samtidigt betydligt högre än i de mellanområden som har lägst andel barn som lever i familjer med försörjningsstöd. I till exempel Linnéplatsen lever endast 0,5 procent av barnen under sådana förhållanden.

Medelinkomsten i Norra Angered tillhör också en av de lägsta i Göteborg. I Norra Angered ligger *medelinkomsten* på 166 600 kronor/år, medan området med högst medelinkomst, Södra Västkusten, ligger på 442 400 kronor/år.

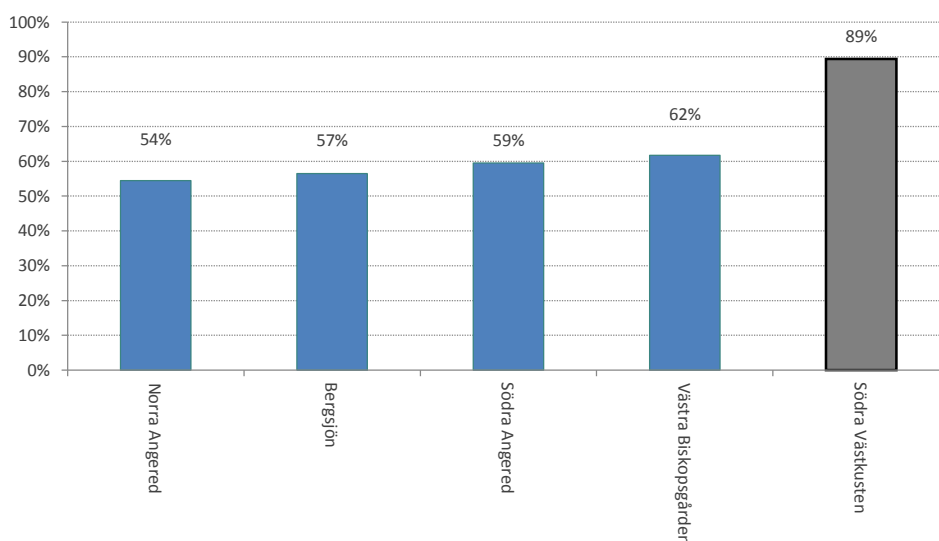
Även *kontantmarginalen* är låg bland hushållen i Norra Angered. Varannan vuxen i åldern 30-64 år, 52 procent, saknar denna möjlighet. Det är endast Bergsjön och Södra Angered som har något högre siffror (54 procent). Andra socioekonomiska faktorer som visar att invånarna i Norra Angered har betydligt sämre förutsättningar än i många andra delar av Göteborg är upplevd *ekonomisk stress*, som innefattar upplevelsen av ekonomisk kris och oro. Orsakerna till ekonomisk stress kan vara flera. Det kan till exempel både bero på bristande resurser och överkonsumtion. Oavsett orsak kan följderna bli lika allvarliga för de individer (familjer och barn) som upplever ekonomisk stress. I Norra Angered upplever 36 procent av de vuxna mellan 30 och 64 år med hemmavarande barn ekonomisk stress. I mellanområdet Södra Västkusten upplever lägst andel, sju procent, samma sak.

Sammantaget framträder ett mönster som visar att invånare i Norra Angered lever under sämre förhållanden avseende arbetsliv och ekonomiska förutsättningar än invånare i de flesta andra delar av staden.

Deltagande, mellanmännisklig tillit och upplevd otrygghet

Deltagandet och tilliten till andra människor är låg i Norra Angered. *Valdeltagande* i kommunalvalet 2010 var det lägsta av alla mellanområden i staden och låg på 54 procent. Detta

kan jämföras med de mellanområden i staden som hade högst valdeltagande, till exempel Södra Västkusten, där 89 procent röstade i kommunalvalet.

Figur 2. Valdeltagandet (%) i kommunalvalet 2010 efter mellanområde.

Den *upplevda sociala isoleringen* bland invånarna i Norra Angered är hög. 23 procent av invånarna i åldern 30-64 år uppger att de känner sig socialt isolerade. Denna siffra är bland de högsta i staden. Endast i Södra Angered och Bergsjön upplever sig fler invånare socialt isolerade. Siffran kan jämföras med Linnéplatsen som har den lägsta andelen invånare som upplever sig socialt isolerade, en procent.

Även *tilliten* till andra människor är låg i Norra Angered. Endast varannan invånare i åldern 30-64 år upplever att de har tillit till andra människor. Denna siffra är lägst bland alla mellanområden i staden.

Den *upplevda otryggheten* hos vuxna mellan 30 och 64 år ligger på 35 procent i Norra Angered. I mellanområdet Södra Skärgården är motsvarande andel 12 procent.

Institutionell tillit

Boende i området undviker att delta i rättsprocesser. Socialtjänst, polis och andra företrädare för samhällets institutioner har svårt att utföra ett fullgott arbete utifrån sina uppdrag. Personer följer efter polis och andra samhällsföreträdare på cykel och emellanåt används inslag av grön laser, hot och andra störningsmoment för att hindra samhällsföreträdarna från att utföra sina uppdrag.

Förtroendet för polisen och andra samhällsinstanser är generellt lågt i området. Näringsidkare har också svårigheter att bedriva verksamhet i området.

Sammantaget framträder ett mönster som visar att invånare i Norra Angered har en låg grad av deltagande i sociala och politiska sammanhang och där tilliten till andra människor är begränsad.

Kriminell energi och kriminalitet

Gårdsten och Lövgärdet har kriminella nätverk, mer eller mindre löst sammansatta, som också samverkar med varandra. Nätverken ägnar sig åt diverse kriminalitet som narkotikahandel, våldsbrott, vapenbrott och stölder. Vårdskapitalen i nätverken besitter är högt. Även individer utanför nätverken utsätts för hot och våld. Nätverken har kontroll över de offentliga platserna och våldet sker öppet i det offentliga rummet. Även bötnings mot personer utanför nätverken är vanligt förekommande.

Nätverken drar sig inte för att bedriva öppen narkotikaförsäljning på områdets skolor. Även nyrekrytering till nätverken eller till kriminella uppdrag sker relativt öppet på eller kring skolorna. I samband med försäljningen uppstår så klart diverse konflikter och då använder nätverken sig av våld, hot och även rån som en naturlig del för att förstärka de krav och det man vill uppnå.

Inslag av våldsbejakande religiös extremism finns också. Det finns även personer boendes i området som deltagit i krigshandlingar med religiösa förtecken i utomeuropeiska länder.

Vid en genomgång av underrättelserapporter och annan polisiär information från de senaste femton åren, framkommer att problem med framförallt våld inom den offentliga miljön varit frekvent över tid. Rapporterna lyfter också fram att andelen brott vid områdets skolor varit och är hög. Hot, våld, skadegörelse, buskörning med mopeder och andra fordon samt stölder är vanligt förekommande på och kring skolorna. Hot, våld, skadegörelse, buskörning med mopeder och andra fordon samt stölder är vanligt förekommande på och kring skolorna. Våld och kriminalitet har under många år varit ett vanligt inslag i den offentliga miljön och det exceptionella har normaliserats för boende i området.²²

²² Polismyndigheten i Västra Götaland (2013)

Södra Angered

Mellanområdet Södra Angered ligger i stadsdelen Angered och består av områdena Hammarkullen, Hjällbo och Eriksbo. År 2015 var befolkningmängden i området cirka 18 650 personer.

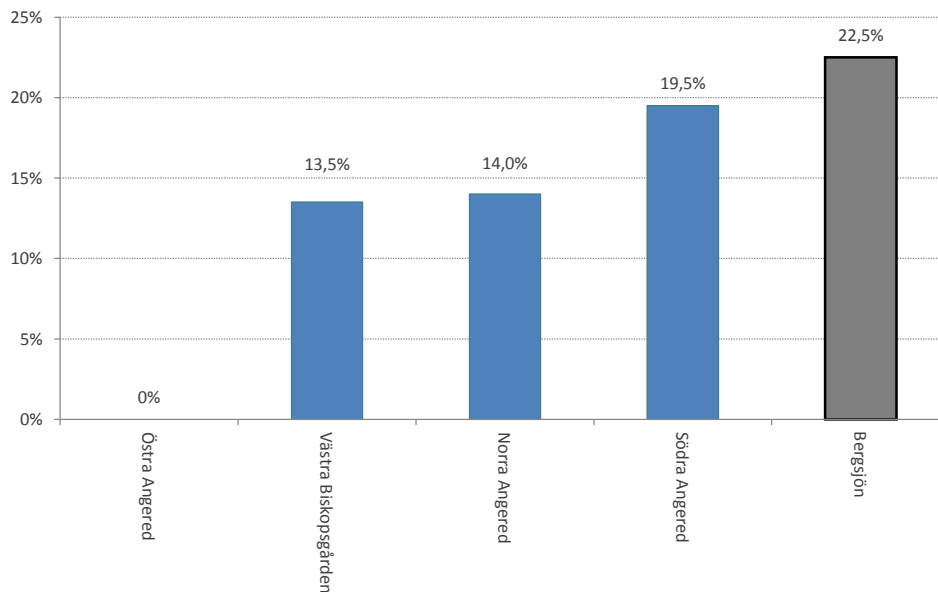
Utbildningsnivå

Utbildningsnivån i Södra Angered är den näst lägsta i hela staden. Endast 13 procent av invånarna har en *eftergymnasial utbildning* (minst tre år eller längre). Jämfört med det mellanområdet som har högst utbildningsnivå i Göteborg är andelen vuxna med en eftergymnasial utbildning drygt fyra gånger lägre.

Även sett till andelen *behöriga elever till yrkesförberedande gymnasieprogram* utmärker sig Södra Angered. Mer än var tredje elev (33 procent) saknar behörighet till gymnasiet. Denna siffra kan jämföras med genomsnittet i staden som ligger på strax under 20 procent. Jämfört med övriga utsatta områden är det endast eleverna i Bergsjön som en lägre behörighet till gymnasiet. Precis som för övriga mellanområden som har en lägre andel behöriga elever till yrkesförberedande gymnasieprogram uppnår fler flickor än pojkar behörighet. I områden med hög andel behöriga elever är också fler flickor än pojkar behöriga, men skillnaderna är mindre.

Arbetsliv och ekonomiska förutsättningar

De ekonomiska förutsättningarna hos befolkningen i Södra Angered är generellt begränsade. *Förvärvsfrekvensen* ligger på 49 procent. Nästan varannan person mellan 25 och 64 år saknar med andra ord ett arbete. Endast invånarna i Bergsjön har en lägre sysselsättningsgrad. Även *andelen öppet långtidsarbetslösa* är hög i Södra Angered. Fem procent av befolkningen mellan 25 och 64 år har varit utan förvärvsarbete under en sammanhängande sexmånadersperiod. Det är endast Bergsjön som har en högre andel. En följd av den låga förvärvsfrekvensen i Södra Angered är att andelen hushåll som erhåller långvarigt försörjningsstöd är hög, den uppgår till 19,5 procent. Endast Bergsjön har en högre andel (22,5 procent).

Figur 3. Andel barn som ingår i ett hushåll med långvarigt försörjningsstöd efter mellanområde. Uppgifterna är avrundade till närmaste halva procent. Mellanområden med värden under 0,5 procent har av sekretesskäl fått värde 0 procent i diagrammet.

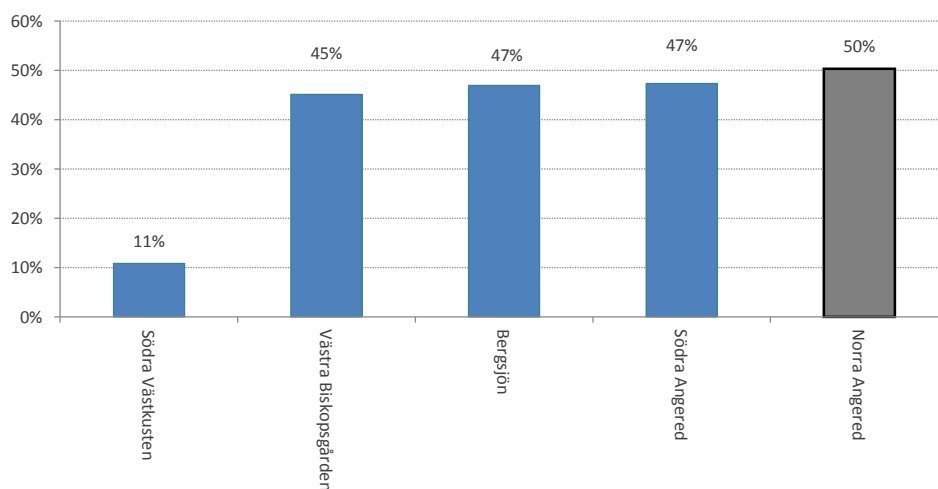
Medelinkomsten i Södra Angered är den näst lägsta i Göteborg och ligger på 152 400 kronor/år, medan Södra Västkusten, som är det mellanområde, som är högst medelinkomst, ligger på 442 400 kronor/år.

Andra socioekonomiska förhållanden som visar att invånare i Södra Angered har sämre livsvillkor är *kontantmarginalen*. Där varannan vuxen i åldern 30-64 år, 54 procent, saknar denna möjlighet. Endast Bergsjön har en lika hög siffra. Även upplevelsen av *ekonomisk stress*, det vill säga ekonomisk kris och oro, är hög bland vuxna mellan 30 och 64 år med hemmavarande barn. Mer än var tredje, 36 procent, känner en sådan stress. I Södra Västkusten upplever lägst andel, 7 procent, samma sak.

Sammantaget framträder ett mönster som visar att invånare i Södra Angered lever under sämre förhållanden avseende arbetsmarknad och ekonomiska förutsättningar än invånare i nästan alla andra delar av staden. Södra Angered's situation är näst efter Bergsjön den allra mest utsatta för alla de ovan diskuterade indikatorerna.

Deltagande, tillit och upplevd otrygghet

Deltagandet och tilliten till andra människor är låg i Södra Angered. *Valdeltagande* i kommunalvalet 2010 var bland de lägsta av alla mellanområden i staden och låg på 59 procent. Endast Bergsjön och Norra Angered hade ett lägre valdeltagande (57 respektive 54 procent). Bland invånarna i åldern 30-64 år uppger 25 procent att de känner sig socialt isolerade. Denna siffra är högst av alla mellanområden i staden. Vid Linnéplatsen upplever sig en procent socialt isolerad, vilket är den lägsta andelen i staden.

Figur 4. Andel (%) vuxna (30-64 år) som upplever låg tillit till andra människor, uppdelat efter mellanområde.

47 procent av invånarna i åldern 30-64 år har låg tillit till andra människor. Endast invånarna i Norra Angered har en lägre tillit till andra människor (50 procent). Var tredje, 33 procent, upplever en otrygghet i Södra Angered. Det kan jämföras med Södra Skärgården som är det område med lägst grad av upplevd otrygghet, 12 procent. Sammantaget framträder ett mönster som visar att invånare i Södra Angered har en låg grad av deltagande i sociala och politiska sammanhang och där tilliten till andra människor är begränsad.

Institutionell tillit

Boende i området undviker att delta i rättsprocesser. Socialtjänst, polis och andra företrädare för samhällets institutioner har svårt att utföra ett fullgott arbete utifrån sina uppdrag. Förtroendet för polisen och andra samhällsinstanser är generellt lågt i området. Näringsidkare har svårigheter att bedriva verksamhet i området.

Kriminell energi och kriminalitet

Områdena Hammarkullen och Hjällbo har kriminella nätverk, mer eller mindre löst sammansatta, som också samverkar med varandra. Nätverken ägnar sig åt diverse kriminalitet som skadegörelse, narkotikahandel, våldsbrott, vapenbrott och stölder. Vårdskapitalet nätverken besitter är högt och även individer utanför nätverken utsätts för hot och våld. Nätverken har kontroll över de offentliga platserna och även våldet sker öppet i det offentliga rummet. Skadegörelsebrott används som ett återkommande inslag av nätverken som en reaktion på ingripanden från polis, socialtjänst, Skatteverket eller skola/fritid. Även otillåten påverkan och bötning mot personer utanför nätverken förekommer.

Företrädare för samhällsinstanser arbetar oftast inte enskilt eller i par, utan oftast är de fler personer på uppdrag som normalt bara kräver ett par personer. Anledningen är att kunna skydda varandra och att inte uppleva alltför stor otrygghet. Inslag av våldsbejakande religiös extremism finns också inom områdena. Det finns även personer boendes i området som deltagit i krigshandlingar med religiösa förtecken i utomeuropeiska länder.

Vid en genomgång av underrättelserapporter och annan polisiär information från de senaste femton åren, framkommer att problem med framförallt våld inom den offentliga miljön varit frekvent över tid. Rapporterna lyfter också fram att andelen brott vid områdets skolor varit och är hög. Hot, våld, skadegörelse, buskörning med mopeder och andra fordon samt stölder är vanligt förekommande på och kring skolorna. Hot, våld, skadegörelse, buskörning med mopeder och andra fordon samt stölder är vanligt förekommande på och kring skolorna. Rapporterna påvisar att omgivningarna är väldigt destruktiva för de unga i området, både kring skolor och övrig offentlig miljö. Tidigare rapporter har också visat att det finns risker med att många unga barn tidigt utsätts för negativa influenser från kriminalitet och destruktivt leverne och att de tas upp i in i de kriminella nätverken inom bara några få år. I dag har dessa barn vuxit upp till de ungdomar som står för stor del av det våld vi ser på den offentliga arenan.²³

Socialtjänstdata Angered

Angered var den stadsdel i Göteborg som 2015 hade högst antal anmälningar till socialtjänsten för barn och ungdomar (0-21år), både avseende det totala antalet anmälningar (2500 stycken) och antal unika personer som har fått en eller fler anmälningar (1636 stycken). Det var dessutom

²³ Polismyndigheten i Västra Götaland (2013)

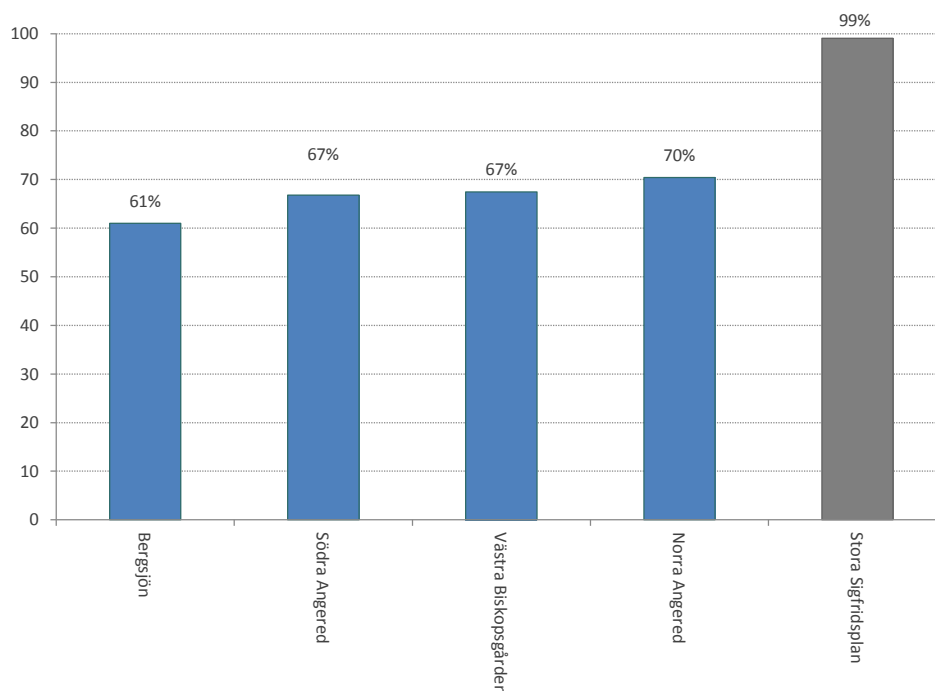
en ökning från 2014 då motsvarande siffror låg på 1982 anmälningar totalt och 1280 unika personer. Prognosen för 2016 visar att antalet anmälningar och antalet unika personer kommer att öka. Dessa siffror kan jämföras med stadsdelen Centrum som var den stadsdel som hade lägst antal anmälningar, både avseende det totala antalet anmälningar (563 stycken) och antalet unika personer (408 stycken).

År 2015 var de vanligaste typerna av anmälningar i Angered vanvård av barn (psykisk och fysisk) samt våld inom familjen (292 stycken respektive 293 stycken). Att dessa två typer av anmälningar är de vanligaste i Angered har stadsdelen gemensamt med Västra Hisingen och Östra Göteborg (inom vilka övriga utsatta mellanområdena ligger). I samtliga övriga stadsdelar är missbruk av alkohol och narkotika hos föräldrarna alltid en av de två vanligaste typerna av anmälningar.

Bergsjön

Mellanområdet Bergsjön ligger i stadsdelen Östra Göteborg. De områden som ingår är Östra och Västra Bergsjön. År 2015 var befolkningmängden i mellanområdet cirka 16 700 personer.

Utbildningsnivå

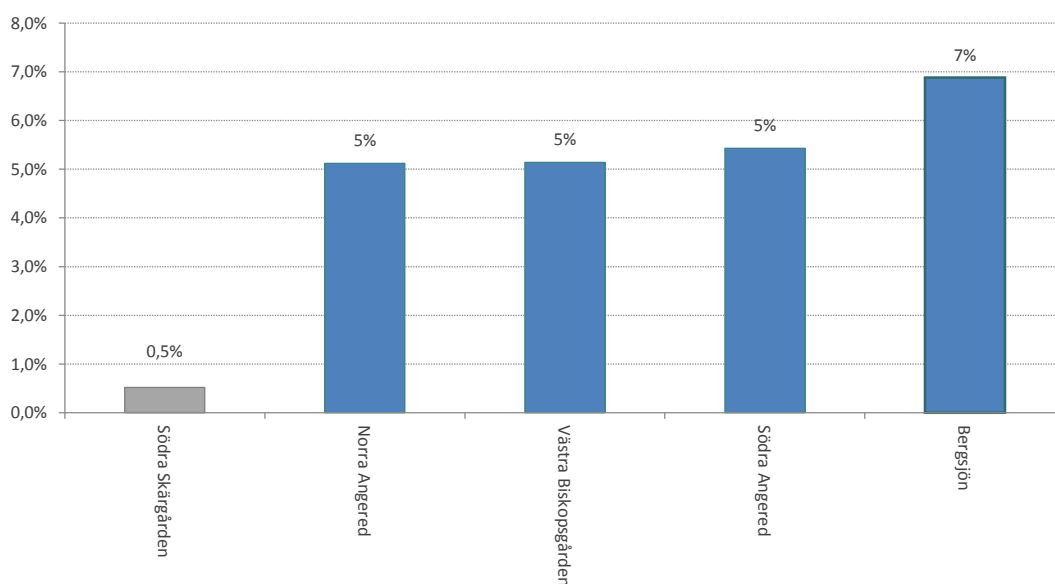
Figur 5. Andel (%) behöriga elever till yrkesförberedande gymnasieprogram (vt 2013) utifrån mellanområdet som eleverna bor.

Utbildningsnivån i Bergsjön är låg. Endast 14 procent av invånarna har en *eftergymnasial utbildning* (minst tre år eller längre). Endast invånarna i Norra och Södra Angered har en lägre utbildningsnivå. Jämfört med det mellanområdet som har högst utbildningsnivå i Göteborg är andelen vuxna med en eftergymnasial utbildning drygt fyra gånger lägre.

Även sett till andelen *behöriga elever till yrkesföreberedande gymnasieprogram* utmärker sig Bergsjön. I detta avseende har Bergsjön lägst utbildningsnivå i hela staden. Endast 61 procent av eleverna har behörighet till gymnasiet, vilket betyder att fyra elever av tio saknar behörighet. Denna siffra kan jämföras med genomsnittet i staden som ligger på strax under 20 procent. Jämfört med övriga utsatta områden är det endast eleverna i Bergsjön som en lägre behörighet till gymnasiet. Precis som för övriga mellanområden som har en lägre andel behöriga elever till yrkesförberedande gymnasieprogram uppnår fler flickor än pojkar behörighet. I områden med hög andel behöriga elever är också fler flickor än pojkar behöriga, men skillnaderna är mindre.

Arbete och ekonomiska förutsättningar

De ekonomiska förhållandena i Bergsjön utmärker sig mest negativt av alla stadens mellanområden. *Förvärvsfrekvensen* är den lägsta i hela staden och endast 45 procent av den arbetsföra befolkningen har ett arbete. Även *andelen öppet långtidsarbetslösa* är högre i Bergsjön än i alla andra mellanområden i staden. Sju procent av befolkningen mellan 25 och 64 år har varit utan förvärvsarbete under en sammanhängande sexmånadersperiod.

Figur 6. Andel (%) (25-64 år) öppet arbetslösa (6 månader eller mer) efter mellanområde.

En följd av den låga förvärvsfrekvensen i Bergsjön är att andelen hushåll som erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd är hög. *Andelen barn som ingår i ett hushåll som erhåller sådant bistånd* är högst i staden och uppgår till 22,5 procent. Ingen annanstans lever så många barn i familjer som behöver stöd för att klara sin försörjning. Bergsjön har också lägst medelinkomst (143 200 kronor/år) i jämförelse med stadens andra mellanområden. Bergsjöns siffra kan till exempel jämföras med Södra Västkusten som har den högsta medelinkomsten (442 400 kronor/år) i staden. Även *kontantmarginalen* är lägst bland hushållen i Bergsjön. Mer än varannan vuxen i åldern 30-64 år, 54 procent, saknar denna möjlighet. Även i detta avseende är situationen allra mest utsatt i Bergsjön. I Bergsjön är *upplevelsen av ekonomisk stress*, det vill säga ekonomisk kris och oro, den mest omfattande i staden. I Bergsjön upplever 35 procent av de vuxna mellan 30 och 64 år med hemmavarande barn ekonomisk stress. I mellanområdet Södra Västkusten upplever lägst andel, sju procent, samma sak.

Sammantaget framträder ett mönster som visar att invånare i Bergsjön lever under sämre förhållanden avseende arbetsliv och ekonomiska förutsättningar än de andra delarna av staden. För samtliga av de fyra redovisade variablerna är Bergsjön det mellanområde som har de allra svåraste förutsättningarna.

Deltagande, mellanmännisklig tillit och upplevd otrygghet

Deltagandet och tilliten till andra människor är låg i Bergsjön. *Valdeltagande* i kommunalvalet 2010 var näst lägsta av alla mellanområden i staden och låg på 57 procent. Detta kan jämföras med de mellanområden i staden som hade högst valdeltagande, till exempel Södra Västkusten där 89 procent röstade i kommunalvalet.

Den *upplevda sociala isoleringen* bland invånarna i Bergsjön är hög. 24 procent av invånarna i åldern 30-64 år uppger att de känner sig socialt isolerade. Denna siffra är näst högst i staden och endast i Södra Angered upplever fler invånare sig socialt isolerade (25 procent). Andelen socialt isolerade är betydligt högre än på Linnéplatsen som har den lägsta andel invånare som upplever sig socialt isolerade, en procent. Även *tilliten* till andra människor är låg i Bergsjön. 49 procent av invånarna i åldern 30-64 år har låg tillit till andra människor. Endast invånarna i Norra Angered har en lägre tillit till andra människor (50 procent).

Den *upplevda otryggheten* hos vuxna mellan 30 och 64 år ligger på 34 procent i Bergsjön, vilket är något lägre än i Norra Angered (35 procent) och Västra Biskopsgården (37 procent). Det kan jämföras med Södra Skärgården som är det område med lägst andel som upplever otrygghet, 12 procent.

Institutionell tillit

Boende i området undviker att delta i rättsprocesser. Socialtjänst, polis och andra företrädare för samhällets institutioner har svårt att utföra ett fullgott arbete utifrån sina uppdrag. Påtryckningar, våld och hot riktas inte bara mot polis, utan även socialtjänst samt skol- och fritidspersonal är utsatta. Polisen får anpassa sina ärenden i området efter den resurs som finns att tillgå. En extra polisiär resurs används till bevakning av övriga polisens fordon och liknande. Förtroendet för polisen och andra samhällsinstanser är generellt lågt i området. Näringsidkare har svårigheter att bedriva verksamhet i området.

Sammantaget framträder ett mönster som visar att invånare i Bergsjön har en låg grad av deltagande i sociala och politiska sammanhang och där tilliten till andra människor är begränsad.

Kriminell energi och kriminalitet

Området har kriminella nätverk, mer eller mindre löst sammansatta. Nätverken ägnar sig åt diverse kriminalitet som narkotikahandel, våldsbrott, vapenbrott och stölder. Vårdskapitalet nätverken besitter är högt och även individer utanför nätverken utsätts för hot och våld. Våldet sker också öppet i det offentliga rummet.

Inslag av våldsbejakande religiös extremism finns också inom området. Det finns personer boendes i området som deltagit i krigshandlingar med religiösa förtecken i utomeuropeiska länder.

Vid en genomgång av underrättelserapporter och annan polisiär information från de senaste femton åren, framkommer att problem med framförallt våld inom den offentliga miljön varit frekvent över tid. Rapporterna lyfter också fram att andelen brott vid områdets skolor varit och är hög. Hot, våld, skadegörelse, buskörning med mopeder och andra fordon samt stölder är vanligt förekommande på och kring skolorna. Rapporterna påvisar att omgivningarna är väldigt destruktiva för de unga i området, både kring skolor och övrig offentlig miljö. Tidigare

rapporter har också visat att det finns risker med att många unga barn tidigt utsätts för negativa influenser från kriminalitet och destruktivt leverne och att de tas upp i in i de kriminella nätverken inom bara några få år. I dag har dessa barn vuxit upp till de ungdomar som står för stor del av det våld vi ser på den offentliga arenan.²⁴

Socialtjänstdata Östra Göteborg

Östra Göteborg är den stadsdel i Göteborg som 2015 hade näst högst antal anmälningar till socialtjänsten för barn och ungdomar (0-21år), både avseende det totala antalet anmälningar (1959 stycken) och antal unika personer som har fått en eller fler anmälningar (1273 stycken). Det var dessutom en ökning från 2014 då motsvarande siffror låg på 1364 anmälningar totalt. Prognosen för 2016 visar att antalet anmälningar och unika personer kommer att öka. Dessa siffror kan jämföras med stadsdelen Centrum som var den stadsdel som hade lägst antal anmälningar, både avseende det totala antalet anmälningar (563 stycken) och antalet unika personer (408 stycken).

2015 var vanvård av barn (psykisk och fysisk) samt våld inom familjen de vanligaste typerna av anmälningar (225 stycken respektive 264 stycken). Att dessa två typer av anmälningar är de vanligaste i Östra Göteborg har stadsdelen gemensamt med Västra Hisingen och Angered (inom vilka övriga utsatta mellanområdena ligger). I samtliga övriga stadsdelar är missbruk av alkohol och narkotika hos föräldrarna alltid en av de två vanligaste typerna av anmälningar.

Västra Biskopsgården

Mellanområdet Västra Biskopsgården ligger i stadsdelen Västra Hisingen och utgörs av områdena Länsmansgården, Norra Biskopsgården och Södra Biskopsgården. År 2015 hade Västra Biskopsgården cirka 18 800 invånare.

Utbildningsnivå

Utbildningsnivån i Västra Biskopsgården är, precis som i övriga utsatta områden, mycket låg. Endast 16 procent av invånarna har en *eftergymnasial utbildning* (minst tre år eller längre). Jämfört med det mellanområde som har högst utbildningsnivå i Göteborg är andelen vuxna med en eftergymnasial utbildning drygt fyra gånger lägre. Även om siffran är låg jämfört med staden som helhet är den något högre än i övriga utsatta mellanområden.

²⁴ Polismyndigheten i Västra Götaland (2015)

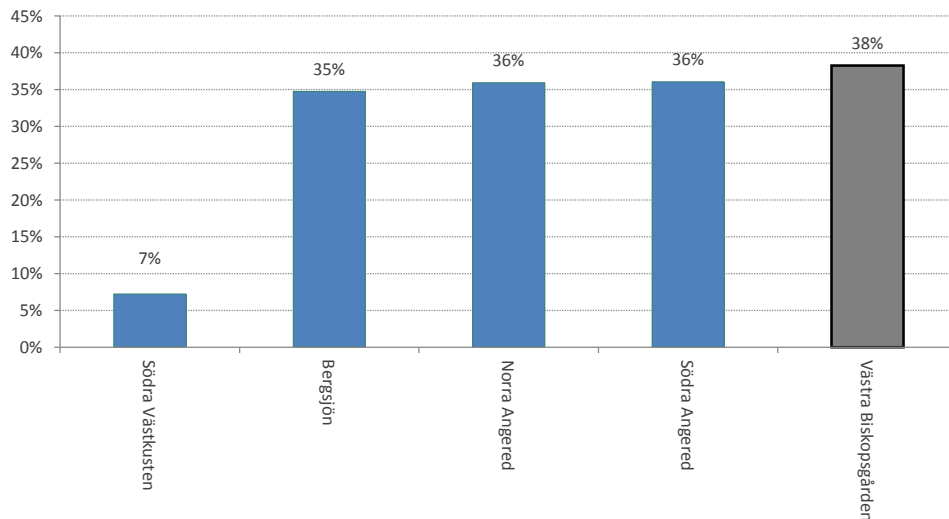
Även sett till andelen *behöriga elever till yrkesförebere­dandegymnasieprogram* utmärker sig Västra Biskopsgården. Endast 68 procent av eleverna har behörighet till gymnasiet, vilket betyder att var tredje elev saknar behörighet. Denna siffra kan jämföras med genomsnittet i staden som ligger strax under 20 procent. Jämfört med övriga utsatta områden har Norra Angered fler behöriga elever till gymnasiet än Västra Biskopsgården, medan Bergsjön och Södra Angered har färre. Precis som för övriga mellanområden som har en lägre andel behöriga elever till yrkesförberedande gymnasieprogram uppnår flickor än pojkar behörighet. I områden med hög andel behöriga elever är också fler flickor än pojkar behöriga, men skillnaderna är mindre.

Arbete och ekonomiska förutsättningar

Den ekonomiska situationen och förhållandena i Västra Biskopsgården är problematisk. *Förvärvsfrekvensen* i mellanområdet ligger på 56 procent. Denna siffra är låg jämfört med övriga mellanområden i staden. Den är dock något högre än i Bergsjön (45 procent), i Södra Angered (49 procent) och i Norra Angered (51 procent).

Även *andelen öppet långtidsarbetslösa* är hög i Västra Biskopsgården. Fem procent av befolkningen mellan 25 och 64 år har varit utan förvärvsarbete under en sammanhängande sexmånadersperiod. Endast Bergsjön har en högre andel långtidsarbetslösa.

En följd av den låga förvärvsfrekvensen i Västra Biskopsgården är att andelen hushåll som erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd är hög. *Andelen barn som ingår i ett hushåll som erhåller sådant försörjningsstöd* uppgår till 13,5 procent, vilket är bland de högre i staden och betydligt högre än vid Linnéplatsen där endast 0,5 procent av barnen lever under sådana förhållanden. Sett till *upplevelsen av ekonomisk stress* upplever invånarna i Västra Biskopsgården högst grad av detta i Göteborg, 38 procent.

Figur 7. Andel (%) vuxna (30-64 år) med hemmavarande barn som upplever ekonomisk stress (kris eller oro).

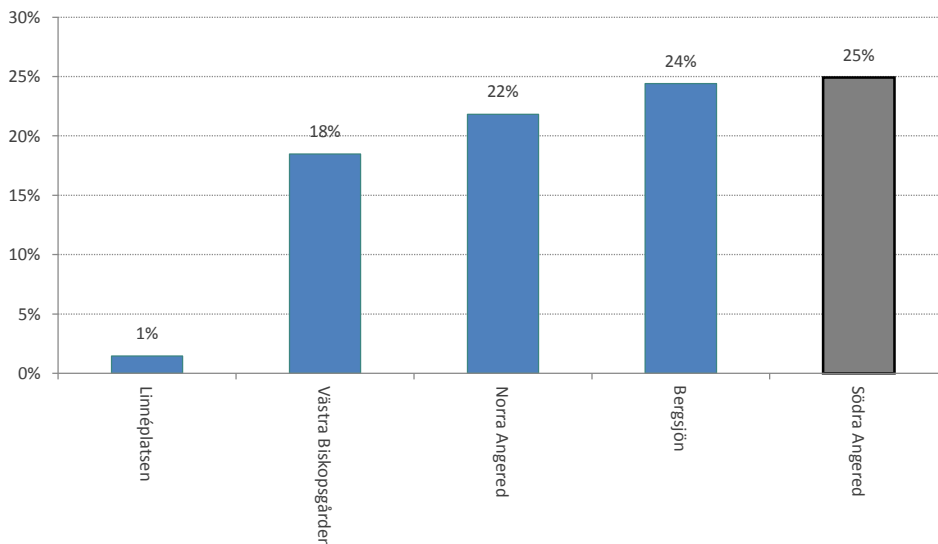
Även *kontantmarginalen* är låg bland hushållen i Västra Biskopsgården. Varannan vuxen i åldern 30-64 år, 48 procent, saknar denna möjlighet. I Göteborg är det endast Bergsjön (54 procent), Södra Angered (54 procent) och Norra Angered (52 procent) som har något högre siffror.

Sammantaget framträder ett mönster som visar att invånare i Västra Biskopsgården lever under sämre förhållanden avseende arbetsmarknad och ekonomiska förutsättningar än i flera andra delar av staden.

Deltagande, mellanmänsklig tillit och upplevd otrygghet

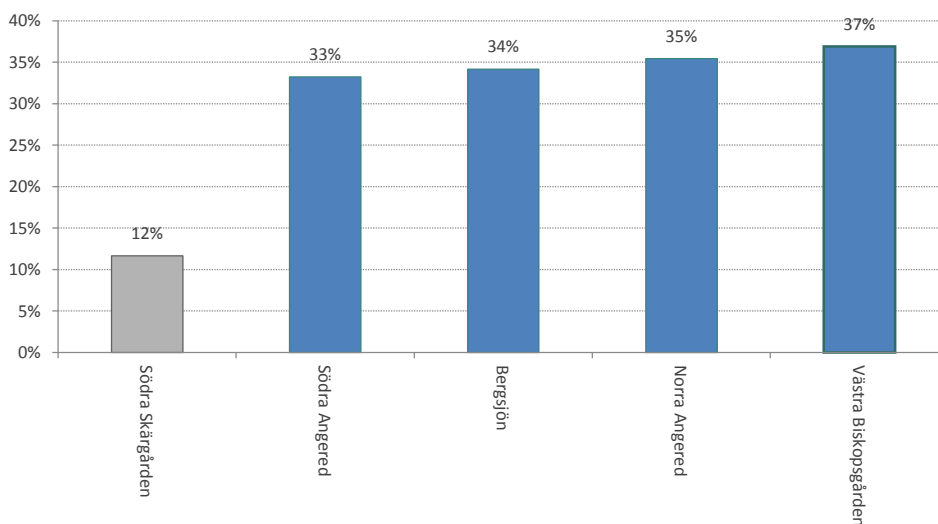
I likhet med övriga utsatta mellanområden är deltagandet och tilliten till andra människor låg i Västra Biskopsgården. *Valdeltagande* i kommunalvalet 2010 var bland de lägsta av alla mellanområden i staden och låg på 62 procent. Endast Bergsjön, Norra Angered och Södra Angered hade ett lägre valdeltagande (Bergsjön 57 procent, Norra Angered 52 procent, Södra Angered 59 procent).

Den *upplevda sociala isoleringen* bland invånarna i Västra Biskopsgården är hög. 18 procent av invånarna i åldern 30-64 år uppger att de känner sig socialt isolerade. Denna siffra är bättre än i övriga utsatta mellanområden (Södra Angered 25 procent, Bergsjön 24 procent, Norra Angered 21 procent), men samtidigt lägre än i alla andra mellanområden i staden.

Figur 8. Andel (%) vuxna (30-64 år) som upplever social isolering uppdelat efter mellanområde.

Även *tilliten* till andra människor är låg i Västra Biskopsgården. 45 procent av invånarna i åldern 30-64 år har låg tillit till andra människor. Denna siffra är något bättre än i övriga utsatta mellanområden men samtidigt lägre jämfört med alla andra mellanområden i staden.

Figur 9. Andel (%) vuxna (30-64 år) som 2006-2014 upplevde otrygghet, uppdelat efter mellanområde.

Bland invånarna i Västra Hisingen är det högst andel (37 procent) av alla stadens mellanområden som *upplever otrygghet*. Siffran kan jämföras med Södra Skärgården som är det mellanområde som har en lägst upplevd otrygghet. Där upplever 12 procent av de vuxna mellan 30- 64 år en sådan otrygghet.

Institutionell tillit

Ungdomar i det geografiska området utsätter olika typer av myndighetspersoner för hotfullt bemötande i samband med att myndighetspersonerna vistas i det geografiska området.

Boende i området undviker att delta i rättsprocesser. Socialtjänst, polis och andra företrädare för samhällets institutioner har svårt att utföra ett fullgott arbete utifrån sina uppdrag. Förtroendet för polisen och andra samhällsinstanser är generellt lågt i området. Näringsidkare har svårigheter att bedriva verksamhet i området.

Sammantaget framträder ett mönster som visar att invånare i Västra Biskopsgården har en låg grad av deltagande i sociala och politiska sammanhang och där tilliten till andra människor är begränsad.

Kriminell energi och kriminalitet

Området har kriminella nätverk, mer eller mindre löst sammansatta. Nätverken ägnar sig åt diverse kriminalitet som narkotikahandel, våldsbrott, vapenbrott och stölder inklusive grova stölder. Nätverken besitter ett högt våldskapital. Våldet sker också öppet i det offentliga rummet. Nätverken har också väpnade konflikter sinsemellan, som även drabbar allmänheten. Även bötning kriminella emellan är vanligt förekommande. Diverse maktdemonstrationer inträffar emellanåt, som bland annat ter sig som våldsamt upplopp, bilbränder och stenkastning mot polis. Inslag av våldsbejakande religiös extremism finns också inom det geografiska området.

Narkotikahandeln sker i hög grad inom det egna territoriet, men det finns vissa kontaktytor gentemot kriminella personer och nätverk hemmahörande i andra delar av Göteborgs stad och Västra Götaland. De framträdande stöldnätverken är i högre grad flexibla avseende geografisk mobilitet och vilka personer som deltar vid brottstillfället. Det finns inte någon statisk gräns mellan dem som begår narkotika- och stöldbrott, utan samma personer återfinns i de olika nätverken. Organisationsgraden för de kriminella nätverken kan till viss del beskrivas som fragmentarisk och nätverken utgörs av mindre grupperingar eller kluster. Tillsammans bildar dessa mindre enheter det större nätverket. Kontaktytan mellan dessa mindre enheter varierar i grad och är troligtvis personberoende. Det innebär att vissa personer känner fler än andra och utgör därmed en viktig roll ur ett nätverksperspektiv.

Samtliga kriminella nätverk är hierarkiska genom att det tydligt framgår vilka individer som har hög status och därmed befinner sig i nätverkets övre skikt. Den hierarkiska ordningen framgår dock inte lika tydligt för personer lägre ner i kedjan, vilket sannolikt kan kopplas till tidigare diskussion om förekomsten av kluster i området. Dessa omständigheter ger därför samtidigt nätverken en horisontell karaktär.

De framstående individerna kan generellt beskrivas som personer upp till 25 års ålder vilka under flertalet år utvecklat en kriminell identitet som är förankrad i Biskopsgården. De har kriminell erfarenhet, som de fått genom deras tidigare närvaro i andra kriminella nätverk. De innehar även ett betydande våldskapital. Över tid har samtliga av dessa uppvisat en viss rörlighet som också återspeglas på nätverken som de är en del av. Dessa förhållanden indikerar att de kriminella nätverken i området ur en strikt mening inte kan betraktas som konstanta eftersom vi ser förändring och rörlighet. Inom respektive nätverk förekommer det mindre kluster där personer med samma etniska ursprung umgås och i viss mån begår brott tillsammans. Värt att understryka är att den sammanlänkande faktorn till stor del är vänskap och sammanflätad uppväxt, inte etnisk tillhörighet eller tidigare nationalitet. Betraktas nätverken i sin helhet framkommer det än tydligare att dessa inte bör klassificeras som etnisk homogena.

Karaktärsdrag hos nätverken i Biskopsgården indikerar att de är territoriella i bemärkelsen att deras brottslighet utgår och sker i stor utsträckning inom det egna geografiska området. Flera centrala kriminella personer har över tid uttryckt inställningen att de har äganderätt över det omgivande lokalsamhället och våld och/eller hot har riktats mot både konkurrerande kriminella nätverk och företrädare för det ordinarie samhället (så som polis och andra offentliganställda). Som ett uttryck för den territoriella anknytning som de kriminella nätverken uppvisar har vissa geografiska platser kommit att anta en närmast symbolisk status. Framför allt de tre stora torgen i Biskopsgården har blivit föremål för denna symboliska prägel (Friskvåderstorget, Länsmanstorget och Vårvåderstorget).²⁵

²⁵ Polismyndigheten i Västra Götaland (2014)

Socialtjänstdata Västra Hisingen

Västra Hisingen är den stadsdel i Göteborg som 2015 hade tredje högst antal anmälningar till socialtjänsten för barn och ungdomar (0-21år), både avseende det totala antalet anmälningar (1383 stycken) och antal unika personer som har fått en eller fler anmälningar (924 stycken). Det var dessutom en ökning från 2014 då motsvarande siffror låg på 915 anmälningar totalt och respektive 610 unika personer. Prognosen för 2016 visar att antalet anmälningar och antalet unika personer kommer att öka. Dessa siffror kan jämföras med stadsdelen Centrum som var den stadsdel som hade lägst antal anmälningar, både avseende det totala antalet anmälningar (563 stycken) och antalet unika personer (408 stycken).

2015 var vanvård av barn (psykisk och fysisk) samt våld inom familjen de vanligaste typerna av anmälningar (171 stycken respektive 139 stycken). Att dessa två typer av anmälningar är de vanligaste i Västra Hisingen har stadsdelen gemensamt med Östra Göteborg och Angered (inom vilka övriga utsatta mellanområdena ligger). I samtliga övriga stadsdelar är missbruk av alkohol och narkotika hos föräldrarna alltid en av de två vanligaste typerna av anmälningar.

Sammanvägning och gemensamma mönster

Flera mönster tydliggörs vid granskningen av de båda rapporterna. Mönstret av en polariserad och socioekonomiskt delad stad framträder. Bergsjön är det mellanområde med allra svårast förutsättningar, sett till de indikatorer som används i stadens rapport. I Bergsjön saknar 39 procent behörighet till gymnasiet. Förvärvsfrekvensen ligger på 45 procent samtidigt som de öppet långtidsarbetslösa är 7 procent. 22,5 procent av barnen lever i hushåll med försörjningsstöd och 54 procent saknar kontantmarginal. På dessa områden utmärker sig Bergsjön med allra lägsta värden.

Övriga mellanområden som presenterats här visar dock upp närliggande siffror. Södra Angered är det mellanområde som är näst mest utsatt sett till tidigare beskrivna indikatorer. Södra Angered utmärker sig genom att vara det mellanområde med högst upplevd social isolering; 25 procent av invånarna uppfattar sig vara socialt isolerade från samhället. Efter Södra Angered kommer Norra Angered med snarlika siffror. I Norra Angered är utbildningsnivån allra lägst; endast 12 procent har en eftergymnasial utbildning. Valdeltagandet i kommunvalet år 2010 var

lägst i Göteborg med 54 procent som röstade. Tillit till andra människor är en ytterligare indikator där Norra Angered utmärker sig; endast 50 procent av invånarna känner tillit till andra människor.

I relation till medelvärden för staden är samtliga av rapporternas mellanområden utmärkande, men i relation till varandra skiljer sig siffrorna inte mycket åt. Detsamma gäller de värden som Polisrapporten visar. I relation till staden som helhet utmärker sig mellanområdena tydligt, men i relation till varandra ser situationen likartad ut. Kriminella nätverk, med liknande kriminella sysslor som bland annat narkotika- och våldsbrott, återfinns i samtliga områden. Dessa nätverk besitter alla ett högt våldskapital som även används inom berörda mellanområdets offentliga rum. Invånarna i mellanområdena uppvisar, i likhet med stadens rapport siffror gällande tillit och valdeltagande, ett lågt förtroende för samhällsliga institutioner. Parallella samhällsstrukturer har vuxit fram. Boende undviker rättsprocesser och samhällsliga organ, så som polis och socialtjänst, har svårt att fullfölja sitt arbete. Alla områden har inslag av våldsbejakande extremism och de flesta områdena har invånare som deltagit i krigshandlingar med religiösa förtecken.

Siffror rörande socioekonomiska förutsättningar som redovisas i stadens rapport, går hand i hand med redogjorda mönster i polisrapporten. I de mellanområden i Göteborg där livsvillkoren är som lägst, är också viss kriminalitet högre och mer specifik samt utsattheten och otryggheten stor. Faktorer som utbildningsnivå, arbetslöshet och tillit till andra människor uppenbaras alltså tillsammans med faktorer som kriminalitet, våldskapital och svårigheten för samhällsliga organ att utföra sina uppgifter. När ett samhälle ser ut på detta sätt blir framför allt barnens livssituation extra utsatt. Deras förutsättningar till goda uppväxtförhållande, deras livsvillkor samt möjligheter till gott liv begränsas.

SAMMANFATTNING

Beskrivning av områdena

- sammanvägning och gemensamma mönster

- Det är framför allt fyra mellanområden i Göteborg som utmärker sig som särskilt utsatta: Norra Angered, Södra Angered, Bergsjön och Västra Biskopsgården.
- De siffror rörande socioekonomiska förutsättningar som redovisas i Göteborgs Stads rapport, går hand i hand med redogjorda mönster i Polisens rapport. I de mellanområden där livsvillkoren är som lägst, är också viss kriminalitet hög och mer specifik, samtidigt som utsattheten och otryggheten är stor.
- Bergsjön är det mellanområde med allra svårast förutsättningar, men övriga mellanområden uppvisar närliggande siffror. I relation till medelvärdet för Göteborgs mellanområden är samtliga av rapporternas mellanområden utmärkande, men i relation till varandra är de likartade. Det samma gäller de indikatorer som presenteras i Polisens rapport.
- Barnens livssituation är extra utsatt i dessa fyra mellanområden. Deras förutsättningar till goda uppväxtförhållande, deras livsvillkor samt möjligheter till gott liv begränsas.

3. Möjliga förklaringsfaktorer

I båda rapporterna har det konstaterats att Göteborg är en stad som i stora stycken inte hålls samman. Det finns en tydlig polarisering och segregation, där skillnaderna mellan stadens stadsdelar avseende livsvillkor, socioekonomi och kriminalitet är stora. Konsekvenserna och effekterna av polariseringen tar sig olika uttryck i olika delar av staden, men syns tydligast i de särskilt utsatta områdena. Uppdraget för denna analysrapport har varit att fokusera på dessa områden och analysen nedan kommer därför att kretsa kring dem. För att kunna göra en fördjupad analys av de komplexa förhållanden som beskrivits i de båda rapporterna (och som diskuterades i förra avsnittet) behöver analysen grunda sig på ett brett begrepp som fångar flera aspekter av situationen. I analysen nedan kommer begreppet *social sammanhållning* att utgöra grunden för analysen.

Om social sammanhållning

*För att ett samhälle ska fungera krävs det någon form av social sammanhållning. Det behövs för att det ska finnas något som binder samman människor som annars inte har några relationer till varandra. Detta för att människor ska känna att de ingår i en helhet större än de själva och för att människor ska kunna samarbeta för att nå gemensamma mål.*²⁶

Social sammanhållning är som ett kitt som håller ihop samhället. Det är ett tillstånd där hela samhället och individerna i det binds samman genom specifika attityder, beteenden och institutioner som bygger på konsensus och inte tvång.²⁷ Det finns en bred enighet inom forskningen om att social sammanhållning är en viktig faktor för att ett samhälle ska fungera.²⁸ Detta begrepp är mångfacetterat och olika särdrag betonas beroende på avsändare och sammanhang. Trots att det inte finns en allmänt vedertagen definition på social sammanhållning, så finns det en rad särdrag som anses karakterisera sammanhållna samhällen.²⁹ Det handlar om attityder och beteenden, framför allt en känsla av tillhörighet och delad identitet, om gemensamma värden och målsättningar, om samhällsengagemang, tillit och tolerans. Det handlar

²⁶ Strömbäck (2015)

²⁷ Colletta, Lim och Kelles-Viitanen (2001), Gren och Janmaat (2011) och Green, Janmaat och Cheng (2011)

²⁸ Strömbäck (2015)

²⁹ Green och Janmaat (2011)

även om vilka samhällsinstitutioner som stärker sammanhållningen, främst system för social omsorg, resursfördelning och konfliktlösning.³⁰

Forskningen diskuterar social sammanhållning utifrån tre olika perspektiv.

Det *första perspektivet* handlar om social inkludering och betonar solidaritet och rättvisa. Det som lyfts är samhällets förmåga att garantera välfärd åt alla sina medlemmar, minimera inkomstskillnader samt förebygga polarisering. Ekonomisk jämlikhet och jämn inkomstfördelning främjar tilliten genom att minska det sociala avståndet och öka identifikationen mellan olika grupper.³¹

Det *andra perspektivet* definierar social sammanhållning som socialt kapital och framhåller betydelsen av sociala nätverk och föreningsengagemang. Den här definitionen bygger på Robert Putnamns forskning om socialt kapital och fokuserar på hur sociala relationer och nätverk kan stärka den lokala sammanhållningen, i synnerhet i utsatta bostadsområden.³²

Det *tredje perspektivet* handlar också om social inkludering, men fokuserar på relationen mellan social sammanhållning och välfungerade institutioner.³³

Det finns ytterligare en dimension på social sammanhållning som lyfts av forskningen och som går att applicera på alla tre ovanstående perspektiv. Social sammanhållning kan ses som såväl objektiva som subjektiva förhållanden. Det objektiva förhållandet innebär att social sammanhållning ses som något faktiskt existerande, som sociala förhållanden i samhället som existerar oavsett hur dessa upplevs av människor. Hit kan räknas arbetslöshet. Det subjektiva förhållandet handlar om hur människor upplever sin situation och sig själva i relationen till förhållandena i samhället.

Med dessa perspektiv som utgångspunkt kommer beskrivningen som görs av de utsatta områdena i rapporten analyseras och möjliga förklaringsfaktorer till situationen att lyftas fram.

³⁰ Levay (2013)

³¹ Rothstein och Uslaner (2005)

³² Levay (2013)

³³ Wolff (2008)

Dessutom kommer social sammanhållning att analyseras utifrån perspektivet *identitet* och *tillhörighet*. De övriga tre perspektiven kretsar kring tillit till samhället, gruppen och institutionerna, och för att också kunna resonera kring människornas tillit till sig själva och sin egen förmåga lyfts detta fjärde perspektiv in i analysen. Social sammanhållning kommer också att analyseras utifrån perspektivet *social desorganisation*.

Möjlig förklaring I: Social sammanhållning och social ojämlikhet

En första utmaning för den sociala sammanhållningen i Göteborg och de utsatta mellanområdena är den socioekonomiska ojämlikheten. Som visats i stadens rapport föreligger stora skillnader i livsvillkor mellan olika delar av staden. Ett perspektiv på social sammanhållning, som också lyfts fram i rapporten, är att sådana ojämlikheter skadar den sociala sammanhållningen i ett samhälle.³⁴ När de socioekonomiska klyftorna blir för stora, och där det saknas ekonomisk rättvisa och jämn inkomstfördelning, har forskare framhållit att det saknas nödvändiga förutsättningar för social sammanhållning. Det finns ett starkt samband mellan jämn inkomstfördelning och olika mått på social sammanhållning i ett samhälle, inte minst mellanmänsklig tillit.³⁵

Jämlikhet ger invånarna större hopp om att få ta del av samhällets goda, och en sådan optimism är en nyckelfaktor för tillit. Om det sociala avståndet mellan olika grupper minskar upplever människorna att de delar ett gemensamt öde och ser sig som en del av ett större sammanhang.³⁶ Även vid en jämnare inkomstfördelning är invånarna mer benägna att lita på varandra.³⁷ Ekonomisk jämlikhet främjar tilliten, dels genom att minska det sociala avståndet och öka identifikationen mellan olika grupper, dels genom att ge människor större optimism och hopp om att få ta del av samhällets resurser. Tillit frodas i samhällen som har relativt hög grad av ekonomisk och social jämlikhet.³⁸

Två typer av jämlikhet är av betydelse:

- 1) jämlikhet i lika utfall, det vill säga jämn inkomstfördelning.

³⁴ Göteborgs Stad (2014) Levay 2013)

³⁵ Levay (2013)

³⁶ Rothstein och Uslaner (2005)

³⁷ Gustavsson och Jordahl (2008)

³⁸ Rothstein & Uslaner (2005)

- 2) jämlikhet i möjligheter, det vill säga jämnt fördelade livsvillkor.³⁹ I det senare fallet är skolan ett av samhällets viktigaste instrument för att jämnt fördela livschanser. En likvärdig utbildning för alla kan utjämna socioekonomiska skillnader mellan grupper och skapa liknande livsvillkor för elever från olika socioekonomiska grupper.⁴⁰

Som genomgången av livsvillkoren i Göteborg visar så föreligger det inte någon socioekonomisk jämlikhet mellan olika delar av staden,⁴¹ varpå det är troligt att de positiva effekterna av jämlikhet inte ligger för handen. Det är istället sannolikt att de negativa effekterna av social ojämlikhet råder i Göteborg och att detta är en av de största utmaningarna för att uppnå större sammanhållning och minskad social oro och polarisering. I samhällen med starkt ojämlika förhållanden resonerar forskare att människor håller mer på den egna gruppens intressen och interaktionen mellan invånarna tar sig mer uttryck som ett nollsummespel kring begränsade resurser.⁴²

Ojämlikhetens och segregationens negativa konsekvenser syns också tydligt i den fysiska miljön där det i mångt och mycket handlar om att det råder en ojämlik tillgång till stadens resurser, och privat och offentlig service.⁴³

Möjlig förklaring II: Social sammanhållning och socialt kapital

Den bristande sociala sammanhållningen i Göteborg kan också ses utifrån ett perspektiv som betonar det sociala kapitalets betydelse. Med socialt kapital avses ofta resurser som ligger underförstådda i sociala processer och som individerna kan använda för att göra det enklare att utföra olika handlingar. Socialt kapital kan ses som en investering som individer gör i sociala relationer och som ökar och berikar deras sociala resurser.⁴⁴ Socialt kapital skapas genom deltagande i en rad interaktionsformer, till exempel medlemskap i olika grupper, studiecirklar, kvällskurser, föreningar et cetera.⁴⁵ Gemensamt för sådana aktiviteter är att de ger individerna i

³⁹ Blanden (2009)

⁴⁰ Levay (2013)

⁴¹ Göteborgs Stad (2014)

⁴² Blanden (2009)

⁴³ Legeby, Berghauser Pont & Marcus (2015)

⁴⁴ Coleman (1990)

⁴⁵ Putnam (1993b) och (1995)

grupperna erfarenheter av att samarbeta med andra. Socialt kapital består av flera olika delar som ger gruppen en social struktur och underlättar för individerna att agera i sociala sammanhang.⁴⁶ Tillit är en central del av det sociala kapitalet, men det är inte per definition samma sak som socialt kapital. Desto mer människor litar på varandra, desto troligare är det att de kommer inleda andra relationer som bygger på tillit och känna förtroende till andra människor.⁴⁷

Att delta i sociala sammanhang skapar således socialt kapital och gör att individerna i ett samhälle också utgår ifrån att andra människor och grupper i samhället är att lita på och går att samarbeta med. Det saknas dock flera viktiga förutsättningar för att kunna skapa socialt deltagande och därmed öka det sociala kapitalet i de utsatta mellanområdena i Göteborg, något som i förlängningen skapar minskad social sammanhållning i hela staden. Den upplevda tryggheten är lägre i de utsatta mellanområdena, vilket minskar rörelsen och interaktionen i områdena.⁴⁸ Eftersom kriminaliteten är så pass öppen i dessa områden gör även det att invånarna håller sig hemma i en större utsträckning än i övriga delar av staden.⁴⁹ Invånare har bland annat anpassat sig till situationen genom att inte vistas på torg eller andra offentliga platser under kvällar.⁵⁰ Därutöver visar studier av bland annat Bergsjön att den fysiska utformningen av dessa områden försvårar sociala möten och interaktion på offentlig plats. Utformningen av områdena ”hänvisar” invånarnas rörelse till platser där det saknas utrymme för interaktion dem emellan. Dessutom är tillgängligheten till Bergsjön låg i relation till andra stadsdelar, vilket betyder att människor utifrån har svårare att nå Bergsjön.⁵¹ Dessutom leder isoleringen av områden till att tilliten till den egna gruppen förstärks på bekostnad av att tilliten till andra grupper försvagas.⁵² Detta gäller dock i alla områden och stadsdelar, och inte endast i de särskilda mellanområden som har analyserats i denna rapport. De generella slutsatser som man kan dra av stadsrumsanalysen av mellanområdet Bergsjön går också att applicera på de övriga mellanområden som denna rapport behandlar.⁵³ Sammantaget framträder en bild av livet i de utsatta mellanområdena som visar att möjligheterna till att bygga upp det sociala kapitalet är begränsade.

⁴⁶ Coleman (1990)

⁴⁷ Putnam (1993a)

⁴⁸ Göteborgs Stad (2014)

⁴⁹ Polismyndigheten (2015)

⁵⁰ Polismyndigheten (2015)

⁵¹ Legeby, Berghauser Pont & Marcus (2015)

⁵² Uslaner (2009)

⁵³ Legeby, Berghauser Pont & Marcus (2015)

Till denna bild ska läggas att staden som helhet blir allt mer segregerad inom flera olika samhällsområden. Till exempel gäller det boende, skola och arbetsmarknad vilket gör att det inte endast är inom de utsatta mellanområdena som interaktionen och möjligheterna att skapa socialt kapital är begränsade, utan också mellan olika grupper och områden i staden.⁵⁴ Ett lågt socialt kapital riskerar i förlängningen inte endast sammanhållningen i staden utan riskerar också att skapa ett lågt förtroende för samhällets institutioner som helhet.

Möjlig förklaring III: Institutionernas funktion och tjänstepersonernas bemötande

En tredje utmaning för den sociala sammanhållningen i Göteborg, och de utsatta mellanområdena, är funktionen hos samhällets institutioner och tjänstepersonens bemötande av invånarna. När ett samhälles institutioner fungerar väl och skapar goda och jämlika livsvillkor, och när tjänstepersonen bemöter invånarna på ett rättssäkert, opartiskt, öppet och tillmötesgående sätt, ökar den sociala sammanhållningen mellan invånarna och tilliten för institutionerna stärks.⁵⁵ Forskningen har visat att förutsättningarna för att välfärdens institutioner ska fungera väl i Sverige, försvåras av flera aktuella trender:

- Den ökade styrningen av offentlig verksamhet genom granskning och kontroll leder till fler uppföljningar och ökat administrativt arbete hos de professioner som utför själva verksamheten, till exempel lärare, vårdpersonal, poliser och socialarbetare. Allt mer arbetstid läggs idag inom välfärdens institutioner på att administrera och rapportera underlag, på bekostnad av själva verksamheten. Arbetsuppgifter som tidigare utfördes av administrativ personal utförs numera av de professionella tjänstepersonerna i verksamheten. Den ökade användningen av olika granskningsformer kan också uppfattas av tjänstepersonerna som att respektive organisationsledning saknar förtroende och tillit för professionens kunnande.⁵⁶ Institutionernas förmåga att leverera en välfungerande verksamhet under dessa förhållanden bör beaktas, något som också påtalats av regeringen inom ramen för tillitsdelegationens arbete.⁵⁷ Till exempel visar studier av socialarbetares

⁵⁴ Göteborgs Stad (2014)

⁵⁵ Rothstein (2004)

⁵⁶ Forsell och Ivarsson Westberg (2014) och Forsell och Ivarsson Westberg (2000)

⁵⁷ www.regering.se (hämtad 2016-10-01)

arbetssituation att de inom vissa verksamheter endast lägger omkring 15 procent av sin arbetstid på direkta möten med klienter.⁵⁸ Denna bild bekräftas av andra studier av socialtjänsten⁵⁹ och situationen lyfts också fram som problematisk av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) som betonar att administrationen av uppföljningen har fått konsekvenser för socialtjänstens verksamhet: *Krav på dokumentation och detaljstyrning kan vara bra, men staten kan också få en övertro på att det är just skriftlig dokumentation som ger god kvalitet i socialtjänsten. Det har blivit viktigare att göra rätt än att göra rätt saker.*⁶⁰ Att tjänstepersonen har såpass begränsade tidsramar till sitt förfogande har ansetts påverka deras förmåga att lyssna till klienterna inom socialtjänsten, något som bland annat framhållits av Cecilia Grefve som är nationell samordnare för sociala barn- och ungdomsvården.⁶¹ Detta har också lett till att organisationer får svårt att ha ett helhetsperspektiv i relation till de individer de möter och ger service till. Andra exempel på verksamhetsområden som under senare år har sett en ökad styrning genom granskning är skolan och omsorgsområdet.⁶²

- Ytterligare förutsättningar som påverkar funktionen hos välfärdens institutioner är den ökade personalomsättningen och stressen hos personalen i välfärdssektorn. Till exempel rapporterar den sociala barn- och ungdomsvården inom socialtjänsten från många kommuner att de anställda har en alltmer pressad arbetssituation och mindre resurser. Det resulterar i en hög personalomsättning hos såväl arbetsledare som socialsekreterare. Att sjukskrivningstalen är höga relaterar många gånger till svår stress. Var tredje handläggare är nyanställd och sju av tio arbetsledare har varit anställda mindre än tre år.⁶³ Liknande mönster återfinns inom andra delar av välfärdssektorn, till exempel grundskola och äldreomsorg.
- De stora ojämlikheterna mellan olika samhällsgrupper och mellanområden i Göteborg utmanar möjligheterna att göra investeringar i välfärdens verksamheter, till exempel mer tid för undervisning i skolorna eller fler anställda i omsorgen. Detta lyfts fram av stadens

⁵⁸ (www.socialbarnungdom.se (hämtad 2016-09-02))

⁵⁹ Forkby och Johansson (2016) och Sveriges Kommuner och Landsting (2015)

⁶⁰ Sveriges Kommuner och Landsting (2015), s.19-20

⁶¹ www.regeringen.se (hämtad 2016-10-02)

⁶² Forsell och Ivarsson Westberg (2014) och Forsell och Ivarsson Westberg (2000)

⁶³ Sveriges Kommuner och Landsting (2015)

rapport.⁶⁴ Forskning visar att hela samhället tjänar på minskade skillnader i livsvillkor och på en god välfärd för alla samhällets invånare. Om en mindre del av samhällets resurser går till att bekämpa effekterna av skillnaderna kan resurserna istället användas till satsningar i välfärden, till exempel i skola, vård och omsorg.⁶⁵ Sådana investeringar drar alla nytta av, men i Göteborg försvåras sådana investeringar av att resurser behöver riktas mot att hantera effekterna av ojämlikheterna. Effekterna av ojämlikheten syns tydligast i de mellanområden och de utsatta områden i Göteborg som har behandlats i denna analys. För att komma underfund med ojämlikheten som råder inom staden, och de utmaningar som finns i mellanområdena, behöver lösningarna ske på stadsdelsnivå och på en stadenövergripande nivå. Framförallt är den sistnämnda nivån betydelsefull i detta sammanhang.

Institutionernas förmåga att skapa välfärd kan påverka den sociala sammanhållningen

Att samhällets institutioner inte lyckas tillhandahålla en verksamhet som skapar välfärd för alla invånare skadar den sociala sammanhållningen på flera sätt. Bristande förmåga hos samhällets institutioner skapar en sämre fungerande verksamhet och gör att de problem som skola, socialtjänst och andra verksamheter ska hantera förblir olösta. Det är här fråga om organisationens förmåga att utföra sin uppgift. Den sociala sammanhållningen kommer att öka om institutionerna som är verksamma i dessa utsatta mellanområden klarar av att skapa fler arbeten, minska kriminaliteten, förbättra invånarnas hälsa och stödja deras sociala deltagande. Det omvända förhållandet föreligger också. Om invånarna inte upplever att institutionerna levererar och presterar kommer de tappa förtroendet för institutionerna och på egen hand komplettera det sociala skyddet (om de har förutsättningar till detta).⁶⁶

Tjänstepersoners bemötande kan påverka den sociala sammanhållningen

Ett annat perspektiv på social sammanhållning handlar om hur institutionerna bemöter invånarna och hur detta bemötande upplevs av invånarna i de utsatta mellanområdena i Göteborg. Om personalen i kommunens och statens institutioner inte har tillräckliga resurser och organisatoriska förutsättningar och/eller har normer och ett förhållningssätt som påverkar rättssäkerheten, likabehandlingen, sakligheten, opartiskheten och bemötandet negativt skadas

⁶⁴ Göteborgs Stad (2014)

⁶⁵ Wilkinson och Pickett (2010)

⁶⁶ Edlund (2006)

tilliten för institutionerna.⁶⁷ Forskning har visat att ett negativt personligt möte med en tjänsteperson skadar förtroendet för verksamheten som helhet.⁶⁸ Tillit och känsla av tillit handlar i detta avseende i mångt och mycket om att bli bemött tillitsfullt och med respekt.⁶⁹ Det är inte här fråga om det påvisbara resultatet av tjänstepersonens arbete, utan själva mötet mellan invånare och samhällets institutioner. Om institutionerna i de utsatta områdena saknar förutsättningar att fungera väl, och om upplevelsen av mötet med dem är negativ, föreligger en risk att invånarna i de utsatta områdena upplever ett utanförskap - att samhällets institutioner inte är till för dem. Under sådana förhållanden ökar risken för att legitimiteten för samhällets institutioner minskar och att invånarnas tillit till systemet skadas.⁷⁰ Detta leder i värsta fall till en situation där invånarna inte vänder sig till samhällets institutioner för att söka hjälp utan andra sociala strukturer kan växa fram i det tomrum som skapas.

En annan viktig aspekt av den subjektiva upplevelsen av institutionerna, och som kopplar an till hur personal bemöter och agerar gentemot invånarna, är att tillit har två riktningar. Det är inte endast av betydelse att invånarna känner tillit till institutionerna, utan minst lika viktigt för den sociala sammanhållningen är att politiker och tjänstepersoner känner tillit till sina invånare. Tilliten kommer att minska om institutionerna inte visar att de litar på sina invånare. Om de offentliga institutionerna och tjänstepersonerna visar tillit gentemot sina invånare kommer invånarna även ha tillit mot dem. Framförallt ses misstro och kontroll av medborgarna och deras tillvaro som skadligt för tilliten då kontrollen signalerar att invånarna inte är att lita på. Kärnan i detta resonemang är att tillit aldrig kan kontrolleras fram från samhällets institutioner.⁷¹ Därför bör tjänstepersoner inom socialtjänst, polis, skola, arbetsförmedling och andra institutioner som bland annat utför kontroll särskilt beakta kontrollens negativa konsekvenser för tilliten i mötet med invånarna. I de utsatta mellanområdena är den sociala oron stor och tilliten låg, och att under dessa omständigheter öka kontrollen av invånarna skulle sannolikt skada tilliten ytterligare. Ett rättvist och tillitsfullt bemötande och behandling som är fri från diskriminering från offentliga institutioners sida är viktig för att skapa tillit.

⁶⁷ Rothstein (2003)

⁶⁸ Edlund (2006)

⁶⁹ Uslaner 2002

⁷⁰ Edlund (2006)

⁷¹ Wettergren, Starrin och Lindgren (2008)

Möjlig förklaring IV: Identiteten och tillhörighet hos invånarna

Identitet är en möjlig förklaringsfaktor till bristande social sammanhållning, och då framförallt till uppkomsten av kriminalitet. Oavsett i vilken typ av område man växer upp i, påverkar området vilka värderingar och handlingar som betraktas som eftersträvansvärt. Växer man upp i ett ekonomiskt missgynnat område skapas vissa förutsättningar för hur unga i området kan forma sina liv.⁷² Att tyda av rapporterna finns den kriminella identiteten mer tillgänglig i områden med låg socioekonomisk status. Många studier har länge fokuserat på hur individuella riskfaktorer spelar en stor roll för framväxten av en kriminell identitet, till exempel otrygga familjeförhållanden och ambivalent uppfostran.⁷³ I dagens forskning inkluderas också det kulturella och sociala sammanhanget i analysen.⁷⁴ Sett till situationen i de utsatta mellanområdena i Göteborg har många ungdomar lägre betyg i grundskolan och avsaknad av arbetslivserfarenhet vilket påverkar framväxten av kriminalitet i dessa områden.⁷⁵ Tilliten på individnivå och en människas självtillit och känsla av tillit i sin vardag är också viktigt att lyfta. Forskning visar att självtilliten grundläggs i tidig ålder och bottnar i en individs uppväxtförhållanden. I sammanhang där uppväxtförhållandena är svåra och utsattheten hög tenderar individerna att utveckla en lägre grad av tilltro och känsla till sin egen förmåga och till sin egen kapacitet.⁷⁶

I sociala sammanhang likt de som råder i de särskilt utsatta mellanområdena uppstår enligt forskningen känslor av underordning, utanförskap och känslan av att inte vara välkommen. Dessa känslor leder ofta till låg självtillit och en djupgående och existentiell form av skam som framförallt pojkar, i enighet med dominerande normer, förväntas acceptera. Men genom att endast acceptera dessa känslor kan bitterhet och hämndlystnad uppstå, något som i sin tur driver fram ett så kallat ”vendetta-mönster”, ett slags hämndbeteende kan styra in individen mot våld och kriminalitet.⁷⁷

⁷² Forkby och Liljeholm Hansson (2011)

⁷³ Sarnecki (2014)

⁷⁴ Sarnecki (2014)

⁷⁵ Forkby och Liljeholm Hansson (2011)

⁷⁶ Pettersson och Lundåsen (2009)

⁷⁷ Forkby och Liljeholm Hansson (2011)

Även många samhälleliga förändringar kan förklara utvecklingen mot ökad kriminalitet i de utsatta mellanområdena. Nedskärning av offentlig service har visat sig vara en av huvudfaktorerna till kriminalitet i liknande områden, i synnerhet nedläggning av fritidsgårdar och neddragningar i skolan. Arbetslöshet är också en viktig faktor, samt det faktum att resurssvaga grupper i allt högre utsträckning flyttar in i redan socialt utsatta och fattiga områden.⁷⁸ Att samhället i högre utsträckning har frångått det så kallade ”sociala kontrakt” som tidigare karaktäriserades av ett generellt välfärdssamhälle har fått stora konsekvenser för de mellanområden rapporterna belyser. När skolan tidigare var en självklar ingång till det svenska samhället, verkar det som att skolan i mellanområdena i dag snarare förstärker upplevelsen av utanförskap.⁷⁹ Vad ovanstående faktorer belyser är en utestängning från samhället, som i sin tur kan leda till en ökad misstro mot samhället och dess institutioner.

Det sätt på vilket vi ser på identiteter och kamp mellan identiteter har tagit över det som tidigare kunde förstås som kamp mellan olika samhällsklasser. Kampen mellan olika samhällsklasser kvarstår, men idag utgår den centrala gemenskapsstrukturen främst från religion och etnicitet – alltså det som skapar identitet.⁸⁰ En identitet som har stor betydelse i rapporternas mellanområden är identiteten av att vara “icke-etnisk svensk”. Av den strukturella stigmatiseringen skapas erfarenheter av att “beträktas som andra klassens medborgare för att man bor i ett visst ’utsatt’ bostadsområde, för att man har ’fel’ hudfärg, för att man talar ’bruten’ svenska, för att man har ’fel’ efternamn och så vidare”.⁸¹ Dessa erfarenheter är således mer identitetskapande än att tillhöra en viss samhällsklass.

I relation till den kriminella identiteten medföljer också en norm om attityden till polisen och andra samhällsinstitutioner som ses som företrädare för samhället. Många ungdomar i de utsatta mellanområdena har i allmänhet en negativ inställning mot samhällsföreträdare och i synnerhet mot poliser. Många ungdomar beskriver handlingar som hur poliser bland annat oprovocerat visiterat dem och belyser att polisernas attityd under visiteringen speglar en makt demonstration snarare än ett faktiskt genomletande.⁸² Denna inställning till polisen och dess beteenden måste

⁷⁸ Forkby och Liljeholm Hansson (2011)

⁷⁹ Sernhede (2009)

⁸⁰ Forkby och Liljeholm Hansson (2011)

⁸¹ Sernhede (2009)

⁸² Forkby och Liljeholm Hansson (2011)

förstås mot bakgrund av grundläggande problem som segregation, nyfattigdom och stigmatisering.⁸³

Möjlig förklaring V: Social desorganisation

Även den kriminologiska forskningen relaterar till det redan beskrivna. Faktorer som ekonomisk jämlikhet, tillit till andra människor och institutioner samt social inkludering är viktiga för att invånare ska känna delaktighet i det gemensamma samhället. Alternativet blir annars att det byggs upp parallella samhällsstrukturer där kriminalitet, droger, egen rättsskipning och destruktivt leverne blir en del av vardagen. Forskningen har tidigare studerat storstäder likt Göteborg utifrån geografiska områden och invånarnas socioekonomiska förhållanden, och genom det kunnat urskilja följande förhållanden.⁸⁴ Det konstaterades att det förekom mest kriminalitet (likt den som beskrivs i polisrapporten) i de områden där individers ekonomi var svag och där det fanns annan problematik, som bland annat dålig folkhälsa, byggnader i dåligt skick, avsaknad av sociala institutioner⁸⁵, ytliga och opersonliga mellanmännsliga relationer samt svaga länkar människor emellan. Dessa förhållanden benämns som *social desorganisation* och betraktas vara orsaken till den höga kriminaliteten.

De boende i dessa områden var ofta nyanlända immigranter som saknade möjlighet att bosätta sig någon annanstans, men sökte sig till andra bostadsområden när denna möjlighet uppstod. I dessa områden fanns vissa prokriminella normer som överfördes på olika sätt, bland annat när ungdomar kom i kontakt med medlemmar i gäng. Det uppmärksammades att kriminaliteten var konstant hög *oberoende* av vilka etniska grupper som vid olika tillfällen var bosatta i områdena. Forskarna drar av det slutsatsen att kriminalitet är kulturellt överförd och således inte genetisk relaterad till någon specifik etnicitet eller folkgrupp, utan diverse faktorer⁸⁶ i samhället är det som genererar individers brottslighet.⁸⁷ Forskningen påpekar också att nämnda strukturella faktorer har tydliga samband med riskfaktorer.⁸⁸ Det är viktigt att inte enbart se till individers

⁸³ Sernhede (2009)

⁸⁴ Sarnecki (2014)

⁸⁵ Kyrkor, föreningsliv, välfungerande skolor och dylikt.

⁸⁶ Levnadsförhållanden, liksom socioekonomi, kriminalitet i familjen och bland vänner, bristfällig utbildning och avsaknad av sociala band.

⁸⁷ Sarnecki (2014)

⁸⁸ Riskfaktorer som bristande förtroende till välfärdssystemet, utveckling av alternativa ekonomier, höga ohälsotal etc.

livssammanhang utan även integrera förhållanden på områdesnivå för möjligheten att ta tillvara på de resurser som finns i utsatta områden.⁸⁹

Den berörda sociala desorganisationen har en nära koppling till forskning om den informella sociala kontrollen som också bygger på tillit. Det ovan berörda hänger på flera sätt ihop och grunden bygger på just tilliten. I alla samhällen är de i symbios med varandra. Låg nivå av tillit innebär också låg nivå av informell social kontroll. Hög nivå av tillit innebär hög nivå av informell social kontroll. För att ett samhälle inte ska bli ett samhälle där poliser, väktare och övervakningskameror enbart står för den sociala kontrollen⁹⁰ behöver förutsättningarna för den informella sociala kontrollen vara de bästa. För att enskilda individer och grupper av människor ska se sig själva i ett större sammanhang och också engagera sig i det som sker utanför den egna sfären, krävs en grundläggande tillit människor emellan. Här tycks den mellanmänniska tilliten vara en av hörnstenarna. Många studier visar att en hög mellanmännisklig tillit kan ses som ett slags socialt kapital, likt tidigare resonemang i rapporten, vilket är grunden för att ett samhälle ska vara välfungerande.⁹¹ Finns det i enskilda bostadsområden eller i samhället olika grupperingar med en generellt lägre nivå av tillit, påverkar det bostadsområdet och samhället generellt. Den mellanmänniska tilliten minskar och kan leda till en negativ spiral som sänker tilliten människor emellan ytterligare. Den låga tilliten blir som ett grus i maskineriet. Verksamhet, relaterad till stadens eller statens institutioner, i bostadsområden med låga nivåer av mellanmännisklig tillit har också visat sig ta längre tid, vara mindre effektiva och också bli mer kostsamma.⁹²

När det ovan nämnda uppstår infinner sig tillståndet social desorganisation. Då uppstår alternativa normer och värderingar som tar avstånd från etablerade samhällsnormer i områden där det bor många unga⁹³ och socioekonomiskt svaga, som upplever små möjligheter att nå samhällets etablerade mål.⁹⁴ Från att utbilda sig eller skaffa arbete i strävan efter framgång, kan det istället handla om att sträva efter framgång som kriminell. När sociala strukturer saknas eller är svaga kan det som nämnts skapas andra strukturer för att tillgodose invånarnas behov. Man

⁸⁹ Forkby & Johansson (2016)

⁹⁰ Formell social kontroll

⁹¹ Svendsen & Svendsen (2009)

⁹² Holmberg & Rothstein (2015)

⁹³ Främst män.

⁹⁴ Sarnecki (2016)

anser sig genom gruppering bättre kunna skydda såväl sina närstående som sitt område. Gruppen strävar efter en inre sammanhållning och konflikter tenderar uppstå då det vanligtvis finns andra liknande grupperingar i områden i närheten, som kan drabba samman genom till exempel slagsmål med varandra. Lokala gängbildningar med en stor våldspotential kan få en stark position i sitt område. Behovet av att skaffa försörjning är många gånger akut och ofta omsätts våldskapitalet i pengar genom att sysselsätta sig med olika former av organiserad brottslighet. Även rekrytering till organiserad brottslighet i landet sker till stor del inom socioekonomiskt svaga områden.⁹⁵

⁹⁵ Sarnecki (2016)

SAMMANFATTNING

Möjliga förklaringsfaktorer

- Konsekvenser och effekter av en polariserad stad tar sig olika uttryck, men de gör tydligast avtryck i de särskilt utsatta mellanområdena.
- För att ett samhälle ska fungera krävs det någon form av social sammanhållning. Det behövs för att det ska finnas något som binder samman människor som annars inte har några relationer till varandra. Detta för att människor ska känna att de ingår i en helhet större än de själva och för att människor ska kunna samarbeta för att nå gemensamma mål.
- Forskningen diskuterar social sammanhållning utifrån tre perspektiv: social jämlikhet, socialt kapital samt välfungerade institutioner.
- Stora ojämlikheter i samhället skadar den sociala sammanhållningen. Det finns ett starkt samband mellan jämn inkomstfördelning och mellanmänsklig tillit.
- Socialt kapital, det vill säga att delta i sociala sammanhang, gör att människor i högre grad litar på andra människor, grupper och institutioner i samhället. Möjligheterna att bygga upp ett socialt kapital är dock begränsade i de utsatta mellanområdena.
- När ett samhälles institutioner fungerar väl och skapar goda och jämlika livsvillkor, och när tjänstepersonen bemöter invånarna på ett rättssäkert, opartiskt, öppet och tillmötesgående sätt, ökar den sociala sammanhållningen mellan invånarna och tilliten för institutionerna stärks.
- Att uppleva sig utestängd från samhället, kan leda till en ökad misstro mot samhället och dess institutioner, exempelvis mot poliser som ses som företrädare för samhället.
- Den kriminologiska forskningen visar att alternativet till den sociala sammanhållningen är parallella samhällsstrukturer där kriminalitet, droger, rättsskipning och destruktivt leverne blir en del av vardagen.

4. Vad görs idag?

Göteborgs Stad var tidigt ute med att engagera sig i frågor för att förebygga ojämlikhet och i dag pågår ett gediget arbete med syftet att minska klyftorna i staden. Göteborgs Stads kommunfullmäktige har sedan några år tillbaka också som mål att öka förutsättningarna till goda livschanser och utjämna dagens skillnader. Arbetet är långsiktigt och fördelat på olika aktörer, på olika nivåer (bland annat på stadenövergripande nivå och stadsdelsnivå) och på olika plan. Nedan presenteras övergripande två satsningar inom Göteborgs Stad: Jämlikt Göteborg och Trygg i Göteborg.

Jämlikt Göteborg

Jämlikt Göteborg heter den långsiktiga satsning som kopplas till målet att Göteborg ska vara en jämlik stad. Arbetet med att skapa en jämlik stad aktualiserades än mer efter rapporten ”Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg” som togs fram år 2014, och är sedan 2016 ett samlat mål om jämlikhet och social hållbarhet i stadens budget.⁹⁶ Det aktuella arbetet med Jämlikt Göteborg grundar sig i budskapet att det behövs många olika åtgärder på många olika områden för att uppnå en helhet som sammantaget gör skillnad. Det behövs generella insatser till alla, men i högre grad till dem med störst behov. I rapporten presenteras följande fem fokusområden som staden ska jobba utefter:

- 1) Ge varje barn en god start i livet
- 2) Ge barn fortsatt goda förutsättningar genom skolåren
- 3) Skapa förutsättningar för arbete
- 4) Skapa hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen
- 5) Skapa övergripande och strukturella förutsättningar

Dessa fokusområden bygger bland annat på de rekommendationer som WHO, med Michael Marmot i spetsen, tog fram i ”Closing the gap in a generation – Health equity through action on the social determinants of health” för att minska skillnader i livsvillkor och hälsa. Det handlar

⁹⁶ goteborg.se/jamlikt (hämtad 2016-10-02)

om att förbättra de dagliga livsvillkoren, angripa en ojämlik fördelning av makt, pengar och resurser samt mäta, följa och förstå den ojämlika hälsan.⁹⁷

För varje fokusområde har en fokusledare på direktörsnivå utsetts. Denna fokusledare har ett övergripande ansvar för att driva på arbetet i hela staden inom sitt fokusområde. En samordningsgrupp på direktörsnivå, där fokusledarna också ingår, fungerar som strategisk ledning för arbetet på tjänstemannanivå. För varje fokusområde finns även styrgrupper, beredningsgrupper och referensgrupper som leds och sammankallas av fokusledarna. Utöver detta bygger arbetet med Jämlikt Göteborg på den ordinarie linje, struktur och uppföljning som bedrivs i Göteborgs Stad. Utifrån de fem fokusområdena redovisar rapporten 30 förslag på möjliga vägar framåt med syftet att stimulera en diskussion om vad staden bör, vill och kan göra för att minska de skillnader som råder i Göteborg idag. Förslagen visar på både djup och bredd och behandlar de indikatorer som är mest adekvata för syftet. Förslagen finns utförligt beskrivna i rapporten.

För att omsätta stadens fem fokusområden, med tillhörande åtgärdsförslag, i praktiken genomförs just nu en mängd olika aktiviteter på flera nivåer och områden i staden. Flera utredningar och kartläggningar pågår, bland annat rörande hur vi ökar skolnärvaron, hur föräldrastödet i staden ser ut och kan utvecklas samt hur staden kan arbeta med sociala investeringar och samhällsekonomiska beräkningar. Exempel på aktuellt arbete är mobiliseringsfrågan ”Staden där vi läser för våra barn”, seminarieserien ”Forum jämlik stad”, utvecklingen av en idésluss för arbete och integration, samverkan med idéburen sektor inom alla fokusområden, etablera familjecentraler i alla stadsdelar och fler där det behövs mest och att den sociala dimensionen stärks i bygge och planering. Dessutom ska fokusplan 2.0, ett styrdokument på verksamhetsnivå, vara klar tidigt 2017. Mer information om de olika projekten finns på Jämlikt Göteborgs hemsida.

Trygg i Göteborg

Sedan 2010 har polisen och Göteborgs Stad upprättat samverkansöverenskommelser. Dessa samverkansöverenskommelser finns på olika nivåer i de båda organisationerna, men syftar till samma sak - att det ska finnas en genomtänkt strategi för hur samverkan parterna emellan ska se

⁹⁷ CSDH, (2008)

ut. Årligen genomförs en hearing där ledningen och tjänstemän för de båda organisationerna träffas och tillsammans går igenom hur det gångna året varit och hur riktlinjer för det kommande året ska vara.⁹⁸

Samverkan bygger på en gemensam struktur för framtagande av vilka gemensamma prioriteringar polis och kommun ska ha fokus på under kommande år. Strukturen utgår från enskilda och gemensamma lägesbilder som utmynnar i problembilder från de båda organisationerna.⁹⁹

Samverkansöverenskommelserna och samverkansstrukturen är i grunden en del av ”Trygg-i Göteborg”-arbetet. ”Trygg i-arbetet” är ett överskridande samverkansprojekt mellan bland annat staden och stadsdelarna, polisen, räddningstjänst, fastighetsägare och näringslivet.

Utgångspunkten är att i samverkan genomföra trygghetskapande åtgärder och att nya projekt, oavsett vilken av organisationerna som driver dem, ska skapa möjlighet för övriga organisationer att vara delaktiga. Detta för att tillgodose att trygghetsaspekten hålls levande på alla plan när stadens verksamheter ska utvecklas.¹⁰⁰ Som stöd för arbetet används fasteori, som Brå arbetat fram.¹⁰¹ Fasteorin tar sin utgångspunkt i tre olika faser som ett geografiskt område kan befinna sig i, och att varje fas har olika förutsättningar för såväl brottsbekämpande som brottsförebyggande arbete. Grundtanken med fasteorin är att på ett generellt plan höja medvetenheten om behovet av ett långsiktigt strategiskt tänkande, och den ska ses som ett pedagogiskt verktyg.¹⁰²

Fas 1: Ett område som befinner sig i denna fas kännetecknas av att det är svårt för polis och andra samhällsaktörer att utföra sina uppdrag i området. Polis och socialtjänst utsätts för ständiga konfrontationer av vissa individer. Polis och räddningstjänst utsätts för stenkastning och skadegörelse. Det finns synliga problem med öppen narkotikaförsäljning, bränder, rån, skjutningar, nedskräpning, buskörning med mopeder och bilar och liknande. Förtroendet för

⁹⁸ Polismyndigheten (2016a)

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Polismyndigheten (2016a)

¹⁰¹ Brottsförebygganderådet (2011)

¹⁰² Brottsförebygganderådet (2016)

rättsväsendet och andra samhällsinstanser är lågt. Samhället har abdikerat och minskat den offentliga servicen. En utbredd tystnadskultur genomsyrar området.

Fas 2: Samhället har i viss mån återtagit området och polis och socialtjänst kan vistas i området utan ständig konfrontation. De synliga problemen har minskat och trygghetsundersökningar visar att medborgarna i området upplever området som bättre, mer tryggt och mindre synlig brottslighet. Det händelsestyrda arbetet tar upp allt mindre av polisens tid än i fas 1. Polis och andra samhällsaktörer kan röra sig mer fritt och obehindrat i området. Arbete med att bygga upp förtroendet, öka delaktigheten i rättsprocesser och öka de kommunikativa delarna från både polisiärt och kommunalt håll får en mer central roll i denna fas.

Fas 3: Trygghetsundersökningar och annan medborgardialog visar på ett än mer ökat förtroende för samhällsinstanser, ökad trygghet och utsattheten för brott har avsevärt minskat. Dialogen med de boende har också förändrats, från en mer ensidig kommunikation till en djupare dialog med stora värden för både de boende och för samhällsinstanserna. Allt fler anmäler brott som upptäcks och de flesta väljer att delta i samhällets rättsprocesser. Polisens arbete kan styras om och aktiviteter och insatser kan i allt större utsträckning göras mot den mindre synliga brottsligheten, dold brottslighet, informella ekonomiska strukturer och även mindre synliga kriminella nätverk.

Områdespolisverksamhet

I alla de särskilt utsatta områdena i Göteborg bedriver polisen en särskild polisiär verksamhet och med poliser utbildade för uppdraget, så kallade områdespoliser. Dessa arbetar främst inom geografiska områden som har en lägre socioekonomisk nivå och högre och mer komplex kriminalitet än övriga samhället. Områdespoliserna ska vara nära invånarna och i samverkan med övriga samhällsaktörer, föreningar och näringsliv fånga upp det medborgerliga engagemanget, motverka rekrytering till kriminella gäng och nätverk samt arbeta brottsofferstödande.¹⁰³ Även samverkansforum där diskussioner kan föras om riktade hjälpinsatser för enskilda individer likt SSPF¹⁰⁴ står på områdespolisens agenda. I områdespolisernas uppdrag ingår också att arbeta nära den övriga polisverksamheten i en

¹⁰³ Polismyndigheten i Västra Götaland (2007)

¹⁰⁴ SSPF: Samverkan mellan Skola, Socialtjänst, Polis och Fritidsverksamhet i ett begränsat geografiskt område.

ständig pågående interaktion med övriga polisiära områden, så som underrättelse-, spanings-, utredningsverksamheten med flera.¹⁰⁵

När polisen i polisområde Storgöteborg har gått in i arbetet med *Trygg i*-konceptet samt kopplat på fasteorin i arbetet gjordes också en del förändringar av områdespolisverksamheten. Antalet poliser som arbetar i de utsatta områdena och den metodik som används anpassas utifrån lokalpolisområdets lägesbild. Ur lägesbilden lyfts ett antal problembilder och/eller problemområden som får fokus i områdespolisernas arbete. Dagens områdespolisgrupper arbetar inte bara i *ett* särskilt utsatt eller *ett* utsatt område, utan har uppdrag och verksamhet att utföra inom hela lokalpolisområdet. Dessutom tas grupperna i anspråk till övrig polisiär verksamhet emellanåt. Till sitt stöd har även områdespoliserna den vanliga ingripande verksamheten, utredningsverksamheten, kommunpoliser och övrig verksamhet.¹⁰⁶

Enligt det nationella beslut som för närvarande gäller ska det finnas minst en områdespolis per 5000 invånare i de särskilt utsatta områdena, riskområdena och de utsatta områdena.¹⁰⁷ Enbart i de sex särskilt utsatta områdena inom Göteborgs Stad bor det cirka 70 100 personer vilket innebär att det minst ska finnas 14 områdespoliser som har de särskilt utsatta områdena inom sitt uppdrag. Intressant att notera är att de nationella beslut som finns om områdespolisverksamheten beskriver antalet områdespoliser i relation till antalet invånare i ett område. Någon diskussion om hur det aktuella området mår, hur problembilden ser ut, vilken fas området befinner sig i eller hur många individer det finns i de lokala kriminella nätverken nämns inte.

¹⁰⁵ Polismyndigheten i Västra Götaland (2007)

¹⁰⁶ Polismyndigheten (2016b)

¹⁰⁷ Polismyndigheten (2016b)

SAMMANFATTNING

Vad görs idag?

- Jämlikt Göteborg och Trygg i Göteborg är två satsningar som genomförs i linje med Göteborgs Stads mål om att öka förutsättningarna till goda livsvillkor och utjämna dagens skillnader.
- Jämlikt Göteborg arbetar med fem fokusområden. För varje fokusområde finns det en fokusledare med en samordningsgrupp som ansvarar för att driva på arbetet i hela staden. Exempel på praktiska åtgärder är mobiliseringsfrågan "Staden där vi läser för våra barn" och seminarieriet "Forum jämlik stad".
- "Trygg i Göteborg"-arbetet är ett överskridande samverkansprojekt mellan stadsdelarna, polisen, räddningstjänst, fastighetsägare och näringslivet med utgångspunkten att i samverkan genomföra trygghetskapande åtgärder.

5. Rekommendationer och möjliga vägar framåt

Nedan presenteras några rekommendationer på framtida åtgärder för att öka den sociala sammanhållningen i Göteborg och utjämna skillnaderna mellan stadens olika delar. Som en följd av områdets komplexitet finns det många olika potentiella åtgärder som kan vidtas för att öka sammanhållningen i staden. Rekommendationerna kommer inte att lyfta upp sådant som vikten av insatser på arbetsmarknaden, utbildningssektorn och bostadsmarknaden. Dessa insatser är naturligtvis otroligt betydelsefulla för att öka den sociala sammanhållningen och för att utjämna skillnader i livsvillkor, men detta arbete ryms redan inom Jämlikt Göteborg. De rekommendationer som kommer att presenteras här är istället sådana som kan härledas ur problematiken som lyfts i analysen i föregående stycke. Dessa rekommendationer ska därför ses som ett komplement till rekommendationer som föreslagits på andra håll, till exempel i polisrapporten och stadens rapport. Flera rekommendationer tar fasta på delar som kan genomföras i mellanområdena, men det är dock viktigt att lyfta fram att lösningarna ligger både på mellanområdesnivå och på en stadenövergripande nivå. Detta för att en social sammanhållning och tillit är en fråga för hela staden. Rekommendationerna ska därutöver se som några möjliga vägar framåt, och inte som ett heltäckande och komplett förslag på åtgärder.

Det är viktigt att ta fram en strategi för arbetet med de särskilt utsatta områdena samt skapandet av social sammanhållning i hela staden. Strategin behöver både innehålla kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Det är också viktigt att involvera och lyssna till invånarna i detta arbete.

Stärka den sociala tilliten i de särskilt utsatta mellanområdena

Som analysen i föregående kapitel visar så är det sociala kapitalet begränsat i de särskilt utsatta mellanområdena. I dag görs det redan mycket för att stärka lokalsamhällena och den civila sektorns arbete i dessa områden, men det är viktigt att stärka detta arbete ytterligare. När invånare deltar i organiserade sammanhang och löser gemensamma problem stärks tilliten dem emellan och i förlängningen till samhället i stort. Staden kan skapa förutsättningar för ett rikt civilsamhälle genom att på olika sätt minska trösklarna för deltagandet i föreningar eller liknande. I vissa fall kommer det krävas att staden är en drivande part i detta arbete, medan den i

andra kan stödja arbeten som redan görs av människor och föreningar i de särskilt utsatta områdena.

Arbetet med att stärka tilliten mellan invånarna i de särskilt utsatta mellanområdena kan också ta fasta på den fysiska utformningen av dessa områden. En av slutsatserna i forskningsrapporten ”Delad stad” är att den fysiska utformningen av byggnationen i Bergsjön försvårar för interaktionen och mötet mellan invånarna i stadsdelen. I framtiden skulle liknande analyser kunna genomföras på övriga särskilt utsatta mellanområden, och utifrån dessa analyser se vilka åtgärder som är möjliga att vidta för att underlätta möten och interaktion i det fysiska rummet. I förlängningen finns det i detta avseende också en problematik kring boendesegregationen i Göteborg, och den begränsade interaktionen mellan grupper från olika delar av staden som den för med sig. Andra delar som också är viktiga inom den fysiska miljön för dessa områden är gestaltning, närservice och trångboddhet. Både boendesegregationen i staden och områdenas fysiska miljö hanteras dock redan inom stadens arbete med den fysiska planeringen. Viktigt är dock att den fysiska planeringen beaktar ett normkritiskt perspektiv för att planeringen ska omfatta flera gruppers behov och livssituation än de som redan har en stark position på bostadsmarknaden.

Stärka de offentliga institutionernas förmåga och utveckla bemötandet av invånarna

Som denna analysrapport har visat påverkas invånarnas tillit till de offentliga institutionerna både av hur väl verksamheten fungerar och hur de upplever bemötandet av tjänstepersonerna i förvaltningar och myndigheter. Analysrapporten har också visat att det finns förutsättningar som försvårar för verksamheten, bland annat genom en ökad administrativ börda och stora personalomsättningar. För att kunna skapa goda förutsättningar för såväl en välfungerande verksamhet som stärker invånarnas välfärd som tjänstemännens möjligheter att ge ett gott bemötande kan bland annat följande göras:

- Ha ett kontinuerligt norm- och värdegrundsarbete inom både Polismyndigheten och Göteborgs Stad för att ständigt utveckla och medvetandegöra bemötandet och förhållningssättet bland personalen. Detta kan bland annat ske genom relevanta utbildningar och handledningar.

- Se om det finns möjligheter att utveckla de offentliga institutionernas närvaro i de särskilt utsatta mellanområdena. Till exempel se över möjligheterna att ha tjänstepersoner på plats ute i det offentliga rummet som tillsammans med invånare och civilsamhälle skapar trygghet i dessa områden. Det skulle kunna öka förutsättningarna för social interaktion och gransamverkan mellan invånarna, eftersom fler skulle våga mötas i det offentliga rummet, vilket i förlängningen är positivt för tilliten i samhället.
- För att skapa ett tillitsfullt förhållande mellan invånarna och de offentliga institutionerna som är verksamma i de särskilt utsatta mellanområdena behöver användandet av kontroll från institutionernas sida hanteras med varsamhet. När invånarna kontrolleras indikerar de offentliga institutionerna att invånarna inte är att lita på, vilket också skadar tilliten tillbaka. Om en individ utsätts för kontroll från flera olika institutioner samtidigt är risken för stora tillitsförluster stor. Därför rekommenderas att användandet av kontroll och uppföljning av invånarna hanteras med varsamhet och med en medvetenhet om kontrollens negativa effekter på tilliten.
- Som denna rapport har lyft fram så har även styrning genom kontroll av offentlig verksamhet ökat markant. Detta har gett upphov till en ökad administrativ börda för tjänstepersonerna ute i verksamheterna, på bekostnad av faktisk tid med brukare, klienter eller elever. För att minska administrationstiden och därmed förbättra möjligheterna till en välfungerande verksamhet och ett gott bemötande kan Göteborgs Stad se om det finns möjligheter att minska administrationen för tjänstepersonerna ute i verksamheterna, till exempel i skolan.
- Med insikt i vad som beskrivs i denna analysrapport är det viktigt att personer som är företrädare för offentliga institutioner har en förståelse för den komplexitet som råder i de särskilt utsatta mellanområdena. Det är viktigt att denna insikt finns hos alla tjänstepersoner som arbetar i de särskilt utsatta mellanområdena, i synnerhet inom polisen som hanterar våldsmonopolet. På andra platser, både i Europa och USA, finns ett antal exempel där företrädare för polis eller kommun i sina försök att hantera enskilda problem i ett utsatt område, lett fram till en än värre situation med upplopp och kravaller som följd. Ofta kan efterföljande utredningar visa att det just är bagatellartade händelser som blir den tändande gnistan. Inte helt ovanligt har det varit att det som utlöser upplopp

och kravaller från början varit något som företrädaren för en samhällsinstitution, exempelvis polisen, gjort för att skydda de boende i området, skapa en ökad trygghet eller minska riskerna för ökad problematik. Upplevelsen från de boende i ett utsatt område har istället varit att insatsen från samhällsföreträdaren varit som en provokation, och kravallerna har blivit ett faktum.¹⁰⁸

- För att kunna utjämna skillnaderna mellan mellanområdena i staden behöver prioriteringar av personal och resurser analyseras mer djupgående för att se om det också behövs nya arbetssätt och andra prioriteringar av resurser och personal jämfört med i dag. En fördjupad analys kan i förlängningen leda till såväl bättre verksamhet som bemötande och i sin tur tilliten.
- Underlaget som rör socialtjänsten i denna analysrapport indikerar att socialtjänsten får hantera olika ärenden i olika delar av staden, både avseende innehåll och mängd. För att få en fullskalig bild av socialtjänstens förutsättningar att agera i de olika delarna av staden kan en fördjupad analys av socialtjänstsdatan genomföras för att se om nya prioriteringar bör göras ur ett stadenövergripande perspektiv.

Fördjupad analys av identitet och tillhörighet i de särskilt utsatta mellanområdena

Som lyfts fram i denna analysrapport är invånarnas identitet, känsla av tillhörighet och självtillit av betydelse för den sociala sammanhållningen i ett samhälle. Denna rapport indikerar att det finns viktigt arbete att göra i detta avseende, men för att till fullo få en inblick i situationen kan ett fördjupat analysarbete startas för att utreda om det finns åtgärder som kan vidtas för att stärka individerna och öka självtilliten hos invånarna i de särskilt utsatta mellanområdena. Möjliga vägar att se närmare på är normkritiskt arbete, och då i synnerhet att arbeta med maskulinitetsnormen och stärkande av individernas självtillit genom insatser i utbildnings- och fritidssektorn, så som redan görs i arbetet inom ramen för Jämlikt Göteborg.

¹⁰⁸ Sarnecki (2016)

Utveckla arbetet med Fas-teorin

Polisen och Göteborgs Stad arbetar utifrån och använder sig av den teoretiska fas-modellen som Brottsförebyggande rådet arbetat fram i samband med en utvärdering av de lokala poliskontoren i Stockholm.¹⁰⁹ Fasteorin är en strategi som är tänkt att användas i samverkansarbete mot brottslighet och otrygghet i utsatta områden. Grunden för fasteorin gör gällande att ett geografiskt område kan befinna sig inom flera olika faser. Varje fas har olika förutsättningar för såväl brottsförebyggande arbete som brottsbekämpande insatser.¹¹⁰

Fasteorin utgår från vad som händer i ett geografiskt område och hur de flesta medborgarna i ett geografiskt område agerar, och hur dialogen med de boende ser ut och fungerar. Till skillnad från polisrapporten har fasteorin inte huvudfokus på kriminaliteten och de kriminella grupperingarna, utan på hur ett geografiskt område mår. Vad samhällsinstanserna kan göra i de olika faserna utgår från det förtroende som allmänheten har för de olika samhälleliga instanserna. Om en organisation har ett lågt förtroende finns det heller inte legitimitet för organisationen att arbeta mot ett problem eller för en god förändring, vilket kan verka kontraproduktivt om arbetet ändå genomförs. Fasteorin har som syfte att på ett generellt plan öka medvetenheten om vikten av att ha långsiktiga strategier.¹¹¹

Fasteorin är som nämnts en teori för att höja medvetenheten och den behöver utvecklas med någon form av fasmetik. En metodhandbok som leder och guidar olika samhällsinstanser och områdets invånare i ett utsatt område i vad som bör göras och varför. Även hur och när det bör göras samt vilka som kan/bör vara del av de förändringar och satsningar som måste göras i utsatta områden behöver vara en del av metodhandboken.

¹⁰⁹ Brottsförebyggande rådet (2011)

¹¹⁰ Brottsförebyggande rådet (2016)

¹¹¹ Brottsförebyggande rådet (2016)

SAMMANFATTNING

Möjliga vägar framåt

- De rekommendationer som lyfts fram i analysrapporten ska ses som ett komplement till de rekommendationer som bland annat föreslagits i polisrapporten och i stadens rapport.
- Åtgärderna handlar sammanfattningsvis om social sammanhållning och tillit.
- Flera rekommendationer tar fasta på delar som kan genomföras i mellanområdena, men det är dock viktigt att lyfta fram att lösningarna ligger både på mellanområdesnivå och på en stadenövergripande nivå.
- Att stärka tilliten kan ske på många olika sätt, men fokus bör läggas på att stärka tilliten i de särskilt utsatta mellanområdena, bland annat genom att skapa förutsättningar för ett rikt civilsamhälle.
- Fokus bör läggas på att skapa goda förutsättningar för de offentliga institutionernas verksamhet och utveckla bemötandet gentemot invånarna. De åtgärder som presenteras behandlar bland annat utbildning och handledning.
- Fokus bör läggas på en fördjupad analys av identitet och tillhörighet i de särskilt utsatta mellanområdena.
- Fokus bör läggas på att utveckla arbetet med Fas-teorin, framför allt genom att utarbeta en metodhandbok med en fördjupad analys.

Referenser

Blanden, J. (2009). *How Much Can We Learn from International Comparisons of Intergenerational Mobility?* CEE Discussion Paper 111, London: Center for the Economics of Education, London School of Economics.

Brottsförebyggande rådet (2005). *Narkotikabrottslighetens organisationsmönster*. Brå-rapport 2005: 11. Stockholm: Brå

Brottsförebyggande rådet (2011). *Lokala poliser – Hinder och möjligheter med lokala poliskontor*. Brå-rapport 2011: 13. Stockholm: Brå

Brottsförebyggande rådet (2016). *Kriminella nätverk och grupperingar – Polisens bild av maktstrukturer och marknader*. Brå-rapport 2016:12. Stockholm: Brå

CSDH. (2008). *Closing the gap in a generation; Health equity through action on the social determinants of health*. Geneva: World Health Organization.

Coleman, J. S. (1990) *Foundations of social theory*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Colletta, N. J., Lim, T. G., och Kelles-Viitanen, A. (2001). *Social Cohesion and Conflict Prevention in Asia. Managing Diversity through Development*. Washington DC: The World Bank.

Edlund, J. (2006). *Trust in the Capability of the Welfare State and General Welfare State Support: Sweden 1997–2002* *Acta Sociologica* 49 (4): 395–417

Forkby, T., & Liljeholm Hansson, S. (2011) *Kampen för att bli någon: bilder av förorten och riskfyllda utvecklingsvägar i Göteborg*. Göteborg: FoU i Väst.

Forkby, T., & Johansson, A. (2016). *Konsten att hänga i luften så länge som möjligt: om social oro och mobiliserande trygghetsarbete i Angered*. Göteborg: FoU i Väst.

Forssell, A., & Ivarsson Westerberg, A. (2000). *Administrera mera! Organisationsförändring och administrativt arbete*. Score Rapportserie, 2000:13.

Forssell, A., & Ivarsson Westerberg, A. (2014). *Administrationssamhället*. Lund: Studentlitteratur.

Green, A., & Janmaat, J.G. (2011). *Regimes of social cohesion: societies and the crisis of globalization*. Basingstoke: Palgrave Macmillian.

Green, A., Janmat, J.G., och Cheng, H. (2011). *Social Cohesion. Converging and Divering Trends*. National Institute Economic Review, 215 (1): R6-R22.

Gustavsson, M., & Jordahl, H. (2008). *Inequality and Trust in Sweden: Some Inequalities are More Harmful than Others*. Journal of Public Economics, 92 (1): 348-365.

Göteborgs stad (2014) *Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg*. Göteborg: Göteborgs stad, Social resursförvaltning.

Holmberg, S & Rothstein, B (2015). Hög mellanmännisklig tillit i Sverige – men inte bland alla. i Bergström, A., Johansson, B., Oscarsson, H. och Oskarson, M. (red) *Fragment* (s. 37-46). Göteborg: Göteborgs universitet, SOM-institutet.

Johansson, T., & Sernhede, O. (Red.). (2009). *Urbanitetens omvandlingar: kultur och identitet i den postindustriella staden*. Johanneshov: TPB.

Legeby, A., Berghauer Pont, M., & Marcus, L. (2015). *Dela[d] stad*. Stockholm: Arkitekturskolan KTH.

Levay. C. (2013). *Framtida utmaningar för sammanhållning och rättvisa: delutredning från Framtidskommissionen*. Stockholm: Stadsrådsberedningen, Regeringskansliet.

Marlund, F. (2003) Kvinnors och mäns kriminella karriärer. I Lander, Pettersson & Tiby (Red.) *Feminiteter, maskuliniteter och kriminalitet – Genusperspektiv inom svensk kriminalitet*. (s. 267-290) Lund: Studentlitteratur.

Polismyndigheten i Västra Götaland (2007). *Tillit – En strategisk vision för förtroende och prevention*. Diariennr: AL-124-12472/06. Göteborg: Polismyndigheten i Västra Götaland.

Polismyndigheten i Västra Götaland (2013). *Delar av Angered*. Diariennr: 489 A837.617/2016. Göteborg: Polismyndigheten i Västra Götaland, Polisområde Storgöteborg.

Polismyndigheten i Västra Götaland (2014). *SDN Östra Göteborg – Natur och mångkultur*. Diariennr: 489 A837.649/2016. Göteborg: Polismyndigheten i Västra Götaland, Polisområde Storgöteborg.

Polismyndigheten i Västra Götaland (2015). *SDN Västra Hisingen – Kontrasternas område*. Diariennr: 489 A837.633/2016. Göteborg: Polismyndigheten i Västra Götaland, Polisområde Storgöteborg.

Polismyndigheten (2015). *Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser*. Diariennr: HD 5800-61/2015. Stockholm: Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen – Underrättelseenheten.

Polismyndigheten (2016a). *Central samverkansöverenskommelse*. Diariennr: A281.741/2016 Göteborg: Polismyndigheten, Polisområde Storgöteborg.

Polismyndigheten (2016b). *Områdespoliser – Strategisk inriktning*. Diariennr: A177.727/2016. Stockholm: Polismyndigheten.

Putnam, R. D. (1993a). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Putnam, R. D. (1993b). *The prosperous community: Social capital and public life*. *The American Prospect*. 13:35-42.

Putnam R. D. (1995). *Bowling alone: America's declining social capital*. *Journal of Democracy*, 6 (1): 65-78.

Rostami, A. (2013) *Tusen fiender: en studie om de svenska gatugängen och dess ledare*. Licentiatavhandling Växjö: Linnéuniversitetet, 2013. Växjö.

Rothstein, B. (2003). *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS förl.

Rothstein, B & Kumlin S. (2001). "Demokrati, socialt kapital och förtroende" i Holmberg, Sören - Weibull, Lennart (red.) *Land du välsignande*. SOM-rapport 26, Göteborgs Universitet.

Rothstein, B. (2004). *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS Förlag.

Rothstein, B., & Uslaner, E.M. (2005). All for all: Equality, Coorruption, and Social Trust. *World Politics*, 58(1), 41-72.

Sarnecki, J. (1988). *Skolan och brottsligheten*. Stockholm: Carlsson.

Sarnecki, J. (2014) *Introduktion till kriminologi. 1, Brottslighetens omfattning, karaktär och orsaker*. Lund: Studentlitteratur.

Sarnecki, J. (2016) *Hela staden – Bryt segregationen. Brottslighet och motåtgärder i socioekonomiskt utsatta områden*. Stockholm: Fores

Sernhede, Ove. (2009) *Territoriell stigmatisering, ungas informella lärande och skolan i det postindustriella samhället*. Utbildning och demokrati. Volym 18, nr. 1.

Strömbäck, J. (2015). "Social sammanhållning och medieanvändning" i Bergström, A., Johansson, B., Oscarsson, H. och Oskarson M. (red.) *Fragment*. Göteborgs Universitet: SOM institutet.

Svendsen, Gert T & Gunnar L. H. Svendsen (2009). *Handbook of social capital: the troika of sociology, political science and economics*. Cheltenham: Edward Elgar.

Sveriges Kommuner och Landsting. (2015). *Stärkt skydd för barn och unga – handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Uslaner, E.M. (2002). *The moral foundations of trust*. Cambridge: Cambridge University Press.

Uslaner, E. M. (2011). *Trust, Diversity and Segregation in the United States and the United Kingdom*. *Comparative Sociology*, 10 (2): 221.247.

Vos, Joos (2006) *Noise annoyance caused by mopeds and other traffic sources*. Proceedings Internoise 2006 (Honolulu, Hawai, December 4-6, 2006)

Wettergren, Å., Starrin, Bengt. och Lindgren, G. (red). *Det sociala livets emotionella grunder*. Malmö: Liber.

Wilkinson, R.G., & Pickett, K. (2010). *Jämlikhetsanden: därför är mer jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen*. Stockholm: Karneval.

Wolff, Jonathan (2008). "Social Justice". i McKinnon, C. (red). *Issues in Political Theory* (sid. 172-192). Oxford: Oxford University Press.

www.socialbarnungdom.se

Hämtad 2016-09-02

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/kommittedirektiv/2016/06/dir.-201651/>

Hämtad 2016-10-01

<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/08/kraftsamling-for-att-starka-den-sociala-barn--och-ungdomsvarden/>

Hämtad 2016-10-02

Göteborgs Stad. Jämlikt Göteborg, 2016

http://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-o-politik/hallbar-stad--oppen-for-varlden/jamlikt-goteborg/varfor-jamlikt-goteborg%3F!ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfIjo8ziTYzcDQy9TAy9DfwtDAwcDY2MTQM9TQ0Dgwz1wwkpiAJKG-AAjgb6BbmhigCJe4Vp/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/,
Hämtad 2016-10-11

Göteborgs Stad. Jämlikt Göteborg, 2016

http://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-o-politik/hallbar-stad--oppen-for-varlden/jamlikt-goteborg/Hur%20minskar%20vi%20skillnaderna-!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfIjo8ziTYzcDQy9TAy9DfwtDAwcDY2MTQM9TQ3NXEz0wwkpiAJKG-AAjgb6BbmhigDWJl7/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/
Hämtad 2016-10-11